STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02643

A FERVORFENER VINKEL

Peretz Hirschbein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א פערוואָרפענער ווינקעל

אין פיער בילדער
געשריבען פון
פרץ הירשביין

ווילנער פערלאג ב. א. קלעצקין, 1915

הויפט־פערקויף ביים
ליטעראַרישען פערלאַג, ניו־יאָרק

פרייז פערציג סענט

פרץ הירשביין:

אַ פערוואָרפענער ווינקעל

אין פיער בילדער

פּערזאָנען:

נאָטע, אַ קברן.

טודרוס, זיין פאָטער.

קריינע, נאָטע'ס ווייב.

ציזל, זייער טאָכטער.

חיים הערש, האָט אין שכנות אַ ווינד־מיהל.

קריינדעל, זיין ווייב.

נח } זייערע קינדער.
חיה

דאָביע.

כאַצקעל, האָלץ־הענדלער.

ערשטעם בילד.

אָנהייב פריהלינג. פריהמאָרגען. אויף אַ בית עולם. די זון, העל און וואַרים, האָט זיך שוין ארויסגעהויבען אויפ'ן הימעל. אַ גלייכער פלאַץ אָהן קברים. די גראָז גרינט שוין. רעכטס, אין הינטער־גרונד צוויי הייזער. טיעפער ברייט זיך אויס דער בית־עולם, די קברים טהיילווייז פון דער זון באַלויכטען. אַן אַלטער הילצערנער צוים רינגעלט דעם בית עולם אַרום.

טודרוס

אַ גאַנץ אלטער מאַן, הויך געוואַקסען, אָבער דער רוקען שוין געבויגען. ער קומט אָן פון צווישען די קברים געהענדיג כמעט הינטעררוקס. ער רעדט דאָרט צו אומיצען אין דער זייט.

געזעהן אַ מאָל, אַ ציג זאָל האָלט האָבען נאָר צווישען די קברים אומצוקריכען. ביי נאַכט האָסטו געמעגט און איצטער טאָר מען נישט. מענשען וועלען אָנקומען; בעדאַרפסטו נישט זיין צווישען די קברים.

נ ח

בעווייזט זיך פון אַנדערען זייט צוים, שרייט אַריבער.

גוט מאָרגען, רב טודרוס!

ט ו ד ר ו ס

ווער איז עס? נח?! קום אַריבער. וואָס שטעהסטו דאָרטען?

נ ח

איך בין אויסגעשמידט אין מעהל, די מתים קענען זיך פאַר מיר דערשרעקען.

ט ו ד ר ו ס

כע, כע... די מתים ווי די מתים — די ציעג קענסטו טאַקע דערשרעקען.

נ ח

און איהר פיהרט זיך נאָך אַלץ אַרום מיט דער ציעג?

ט ו ד ר ו ס

אַ פּיקחת; קלוג ווי אַ מענש. זעהסט ווי זי בעלעקט זיך. דאָרטען צווישען די קברים, זאָגט זי, איז די גראָז געשמאַקער. נו, קום אַריבער, האָסט קיין צייט נישט? שפּרינג אַריבער! אַט אַזוי...

נ ח

שפּרינגט אַריבער איבער'ן צוים.

ט ו ד ר ו ס

אַז מען איז יונג בעדאַרף מען נישט קיין טיהר און נישט קיין טויער... כע־כע, ביזט פערמעהליגט.

נ ח

נאָך היינטיגע נאַכט מיט אַן אויג נישט צוגעטהאָן.

ט ו ד ר ו ס

געהערט: דער ווינד געריסען אַ גאַנצע נאַכט. דער ווינד געווען פון מזרח־צפון. ס'האָט זיך געלאָזט הערען דאָס קלאַפּען פון מיהל.

נ ח

נישט קיין גלייכער ווינד געווען. כ'האָב נישט געקענט מיט אַן אויג צוטהאָן. כאַפּט דער ווינט פון מזרח־צפון — רייסען שדים: הויב אויף דעם שטיין, לאָז צו דעם שטיין — פערקויפט ווי אַ הונד צו אַלדע שווארץ יאָהר.

ט ו ד ר ו ס

ווער איז איצטער אין מיהל?

נ ח

דער טאַטע איז שוין אויפגעשטאַנען.

ט ו ד ר ו ס

איך וואָלט געוועזן אַ בעלן צוצוגעהן צום מיהל.

נ ח

איהר בעדאַרפט עפּעס האָבען?

ט ו ד ר ו ס

כ׳האָב געוואָלט זעהן דעם טאַטען דיינעם... איבעררעדען מכח אַן ענין.

נ ח

אי, האָבען נעכטען די ווייבער געוויינט אויפ׳ן בית־עולם. מען האָט אַזש ביי אונז אין מיהל געהערט.

ט ו ד ר ו ס

האָב זיי אַ גוט יאָהר, די ווייבער. האָבען נישט קיין דאגות, קלאָגען זיי. כ׳וואָלט זאָגען אייגענע — קומען אָן פרעמדע ווייבער און צולאָזען זיך אויפ׳ן געוויין.

נ ח

וויפיעל לויות נעכטען געוועזן?

ט ו ד ר ו ס

צוויי... אייגענע ווייבער קלאָגען אוים די אויגען אין דער היים; אויפ׳ן בית־עולם שווייגען זיי שוין; נאָר אַז עס טהוט אַ קלונג דער ערשטער רידעל ערד אויף די ברעטער — טהוט עס ווי מיט אַ מעסער אַ שטאָך; טהוען נאָך אַנדערע, וויינען אַ ביסעל...

נ ח

ווי לאַנג וואוינט איהר שוין דאָ? (ער זעצט זיך נעבען אלטען אויף אַ באַנק, וואָס נעבען צוים.)

ט ו ד ר ו ס

זיבען און דרייסיג יאָהר. מיין נאָטע איז נאָך יעמאָלט געוועזן שנעק ווי דו. אייער מיהל איז נאָך יעמאָלט דאָ נישט געשטאַנען. כע, כע, איך געדענק, אַז דיין מאַמע קרייסעל האָט דיך נאָך אויף די הענד געדזשוויגעט.

נ ח

די מיהל איז שוין אַלט. מען האָט איהר שוין געמענט איבער־

שיטען. אז ס'איז א שטארקער ווינד האָב איך מורא צו לאָזען די פליגעל אויף אַלע פלאַכטעם.

ט ו ד ר ו ס

זי קרעכצט, הא?

נ ח

אָ־אָ, קרעכצט זי, די מיהל! ווי א לעבעדיגער מענש!

ט ו ד ר ו ס

א מאָל איז געווען כשוף אין די ווינד־מיהלען.

נ ח

דער טאטע דערצעהלט, אז ביי זיין זיידען האָט מען מיט כשוף די שטיינער פון מיהל ארויסגעפיהרט.

ט ו ד ר ו ס

אַן אַלטע מעשה. אַליין מיט מיינע אויגען געזעהן. א מיהל גע־לעגען איבערגעקעהרט און די שטיינער, איינער נעבען אנדערען, זיך פערקייקעלט אזש הינטער'ן בארג.

נ ח

אזוי! שווערע שטיינער געווען?

ט ו ד ר ו ס

בעדאַרפט האָבען פיער פאָר אָקסען יעדען שטיין צוריק ארויפצו־שלעפען.

נ ח

איינס נעבען אַנדערען געלעגען?

ט ו ד ר ו ס

ביידע פון מיהל זיך ארויסגעקייקעלט.

נ ח

דאָס איז געווען אָבגעטהאָן?

ט ו ד ר ו ס

אָבגעטהאָן! ווי דען? ס'איז געווען א דייטש'ס ארבייט. האָט זיך ארומגעשלעפט אין דער געגענד מיט א האַק און א זעג אויפ'ן פלייצע — ארבייט געזוכט אין די מיהלען — מען האָט איהם נישט געוואָלט אריינלאָזען; געווען א גנב — האָט ער א שפיצעל אָבגעטהאָן.

נ ח

און מען האָט איהם נישט צופלעט דעם קאָפּ?

טודרוס

ווער וועט זיך געהן מיט איהם אָנהויבען!

נח

גענעצענדיג.

אָ, אָ, ווען עס טרעפט אויף מיר, וואָלט איך איהם געמאַכט פאַר אוים דייטש... עס שלעפערט!

טודרוס

שוין גערֿאוועגט?

נח

כ'בין ערשט איצטער פון מיהל אַרויס...

טודרוס

דאַווען אָב, ביים איבער און לעג זיך צו. ס'איז גוט, אַז מען וואַקסט אונטער און מען העלפט אַ טאַטען. ביזט אַ כוואַט. כע, כע... צירל זאָל עס וויסען, אַז דו ביזט דאָ.

נח

פערשעהמט.

וואָס בעדאַרף זי עפּעס וויסען?

טודרוס

כע־כע — מיר פערשטעהען זיך אויף טשוועקעס; מיר פערשטעהען זיך אויף אַ בר־מינן און מיר פערשטעהען זיך, אַז ביי אַ פערדעל בייטען זיך די צייהנער.

נח

זי שלאָפט נאָך?

טודרוס

אָט אזוי פרעג. זי שלאָפט נאָך.

נח

ווי מיינט איהר, דער ווינד וועט נאָך לאַנג אָנהאַלטען?

טודרוס

קען זיך שטעלען געגען נאַכט. ס'וועט ווערען וואַרימער.

נח

היינטיגע נאַכט נאָך געווען גוט קאַלט.

טודרוס

האָסט אַ פעלץ?

נח

ווי דען? ס'איז אָבער היינטיגע נאַכט ווארים געווען אָהן א פּעלץ. ס'האָט מיר נישט געלאָזט אויף אַ מינוט רוהען.

טודרוס

דאָס איז גוט. (עס הערט זיך אויפ'ן בית־עולם אַ פרויען־שטימע. זינגט מעלאנכאָליש, טרויעריג.)

נח

ווער זינגט עס?

טודרוס

גיט אַ פּאטש מיט די הענד.

אָבער נישט צו מאַכען מיט איהר! ווידער געקומען!

נח

ווער איז עס?

טודרוס

מסתמא דאָבע. ווידער דאָ גענעכטיגט. האָט זיך פון מיר אויס־בעהאלטען.

נח

אויפ'ן בית־עולם גענעכטיגט?

טודרוס

האָט זיך איינגעגנאַדזשעט צווישען די קינדערשע קברים'לעך, אַ געלעגער זיך געמאכט. איהר גליק וואָס נאָטע איז איצטער נישטאָ.

נח

וואָס אַרט איהם, אַז זי שלאָפט דאָ?

טודרוס

פון די מתים איז געגנוג אויסצושטעהן, בעדאַרף מען נאָך האָבען לעבעדיגע?!

נח

האָט דאָרט אַלע פינף קינדער איהרע.

טודרוס

איז משוגע געוואָרען, ווען דאָס פינפטע איז אוועקגעשטאָרבען. איצטער זאָגט זי, אַז דאָ איז איהר היים.

דאָבע

אין די מיטעלע יאָהרען. אויף איהר געזיכט אַ פערגליווערטע בעגייסטערונג וואָס פערשווינדט ניט. זי קומט אָן.

טודרוס

מיט אַ געמאַכטע בייזקייט.

כ׳האָב דאָך דיר געזאָגט, זאָלסט אהער מעהר נישט געהן. וואַרט, נאָטע וועט ארויסקומען!

דאָבע

ווער וועט אכטונג געבען אויף מיינע קינדער, אז איך וועל ניט קומען?

טודרוס

האָסט גערעדט מיט זיי?

דאָבע

איך האָב גערעדט מיט זיי.

נח

קום צו אונז, וועט די מאמע דיר געבען צו עסען.

דאָבע

איך האָב דען ניט קיין היים?

טודרוס

פאַר וואָס געהסטו נישט אהיים?

דאָבע

דאָ איז מיין היים. עס וועט ווערען ווארימער, וועל איך מיינע קינדערלעך אָבדעקען און אויף דער גאַס ארויספיהרען.

טודרוס

אויף איהר קען מען גלויבען; וועט נאָך ביי נאכט אויפגראָבען די קברים... הער נאָר דו, טראַכסט עס נישט אַ מאָל צו טהאָן? מען וועט דיר דיינע ביינער צוברעכען. וואָס מען האָט דער ערד אוועקגעגעבען, נעהמט מען נישט צוריק.

דאָבע

שווייגט ווי פערשטיינערט און די טרעהרען פאַלען פון איהרע אויגען.

נח

זי וויינט.

טודרוס

ווער געזונד, זיי אַ מענש, וועסטו אנדערע קינדער האָבען.

דאָבע

שווייגענדיג געהט זי אוועק פון וואנען זי איז געקומען.

טודרוס
שרייט איהר נאָך.

היט זיך, ווארום נאָטע וועט באַלד אויפשטעהן; ער וועט דיר ווייזען וואו דער טויער איז.

נאָטע
קומט אַרויס, טראָגט אַ לאָם און אַ רידעל.

גוט מאָרגען. דאַבע איז שוין ווידער דאָ?

נח

זי איז דאָ נאָר וואָס געווען.

נאָטע

נישט צו פערטרייבען איהר פון דאַנען. אַ ווארימער טאָג, וואָס?

נח

שוין אַ פיינער גראָז פאראן. מען קען שוין דעם פערד ארויסלאָזען.

נאָטע

און די ערד איז נאָך אַלץ געפרוירען אין דער טיעף. קענסט נאָך אָהן דעם לאָם נישט אויסקומען.

נח

איהר לעגט נאָך פייער די ערד צו דערווארימען?

נאָטע

ס'איז אין גאַנצען ביי אַ דריי פינגער די גרעב. שוין קיין דאגה נישט. וואָלט נאָר אימיצער העלפען. נעכטען צוויי קברים גע־גראָבען און היינט ווידער צוויי שוין זיכערע און אפשר וועט נאָך אַ דריטער צוקומען; מען רייסט זיך די געדערים ארויס... וואָס טהוט דער טאַטע?

נח

איז אין מיהל.

נאָטע

זאָג איהם, אז ער איז אַ גרויסער נאַר נישט.

נח

פאַר וואָס?

נאָטע

ער וויים שוין פאַר וואָס.

טודרוס

זאָג איהם גאָר נישט.

נאָטע

דו, טאַטע, מיש זיך נישט! וועט ער נישט פּאָלגען מיט גוטען, וועט ער ברענען ווי אַ ליכט, וועט מען אונטערצינדען.

נח

אַז מען האָט נישט געצונדען ביז איצטער —

נאָטע

וועט מען צינדען שפּעטער.

נח

איהר אַליין וועט עס מאַכען?

נאָטע

ס'איז שוין קיינעמס דאגה נישט ווער ס'וועט צינדען. ווען איך וואָלט דערלאָזען, האָט נאָך פאַר צעהן־יאָהרען געקענט זיין אַ בארג אַש אויף דעם אָרט וואו דיין טאַטען'ס מיהל שטעהט. מעגסט עס איהם זאָגען.

נח

איך... ס'איז נישט מיינע דאגות.

נאָטע

קום, טאַטע, וועסטו מיר העלפען דאָרט אַ שטיין אַראָבקאַטשען. ס'ליגט דאָרטען אַ בארג שטיינער, געפעלט רב חיים יונה'ן דוקא אונטער זיי זיין טאַטען בעגראָבען. און דו רייס זיך די געדערים אַרויס פאַר אַלדע שווארץ יאָהר. קום, טאַטע! (געהט אַוועק אויפ'ן בית־עולם.)

טודרוס

האָב קיין מורא נישט. מען צינדט נאָך נישט. נאָר דיין טאַטע איז אַ נאַר.

נח

ער וויל נישט, נאָך אַ מיהל זאָל זיין אין שכנות.

טודרוס

ווען נישט איך וואָלט ער דאָ יעמאָלט, נאָך זיין חתונה, קיין מיהל נישט געהאַט. ס'איז נישט פאַר זיינע כחות געווען.

נח

דער טאַטע וויל אַליין נאָך אַ מיהל שטעלען.

טודרוס

איז עס זיינע אַ זאַך. (עס הערט זיך נאָטע'ס רופען „טאַטע!") באַלד קום איך. איך געה שוין.

צ י ר ל

קומט אַרויס.

ט ו ד ר ו ס

וואָס וועט איהר נישט זאָגען צירלען?

ט ו ד ר ו ס

אָט איז צירל. זאָג איהר גאָר נישט.

צ י ר ל

אַוועקגעהענדיג.

ס'איז נישט קיינעמ'ס דאגה.

צ י ר ל

זאָג מיר, נח, וואָס האָט ער געמיינט?

נ ח

אזוי פריה ביזטו אויפגעשטאנען?!

צ י ר ל

פון וואָס האָט איהר גערעדט?

נ ח

וויל איהר אַרומנעהמען.

קום, וועל איך דיר אויסשמירען אין מעהל.

צ י ר ל

אז דו וועסט מיר דערצעהלען, וועל איך זיך לאָזען.

נ ח

וועסטו?

צ י ר ל

איך וויים אַליין פון וואָס איהר האָט דאָ גערעדט.

נ ח

דיין טאטע זאָגט, אז ער וועט אונז אונטערצינדען.

צ י ר ל

ס'א ליגען!

נ ח

ער האָט אַליין געזאָגט.

צ י ר ל

קיינער האָט עס נישט געהערט.

נ ח

איך אַליין האָב געהערט. ער האָט עס מיר אַליין געהייסען זאָגען דעם טאטען.

צירל

אויף א ליגען.

נח

א ליגען איז א ליגען.

צירל

מיין טאטע וויל ארויסציהען פון בית־עולם. ער וויל נישט זיין מעהר קיין קברן. איך וויל אויך, אז מיר זאָלען נישט וואוינען מעהר אויפ'ן בית עולם.

נח

און דו וועסט ווערען א פריצטע. יעמאָלט וועט דיר כאצקעל נעהמען פאר א כלה.

צירל

אויב דו ביזט געקומען אזוי בעגינען מיר עס צו זאָגען, האָסטו געמעגט זיצען אין דער היים.

נח

איך בין נישט צו דיר געקומען. ס'איז א שעהנער פריהמאָרגען, בין איך געקומען.

צירל

אין א ווילע ארום.

שלאָפסט נישט ביינאכט. זעהסט אויס ווי א טייוועל.

נח

האָסט געמעגט קומען א ביסעל צו מיר אין מיהל אריין ביינאכט.

צירל

איך בין געווען. ביזט געשלאָפען אויף א זאק מעהל.

נח

ס'א ליגען!

צירל

איך בין אויף די טרעפלעך געווען. כ'האָב אין מיהל אריינגעקוקט.

נח

האָסט דאָך מורא אליין צו געהן ביינאכט.

צירל

איך האָב שוין גאָר נישט קיין מורא. דו ביזט געזעסען אויף א זאק מעהל אָנגעשפארט.

נח

איך בין געווען אין א פעלץ אָדער אָהן א פעלץ?

צירל

איך געדענק נישט. דו ביזט געשלאָפען.

נח

געוועזן איז געוועזן.

צירל

איך האָב דיך געוואָלט איבערשרעקען, נאָר מען האָט מיך נישט געלאָזט.

נח

ווער האָט דיר נישט געלאָזט?

צירל

נאָך א מענש מיט מיר געוועזן.

נח

כאצקעל?

צירל

איך ווייס נישט.

נח

זאָגסט א ליגען.

צירל

ביזט אליין א ליגנער. איך האָב פאַר דיר קיין מורא נישט. איך האָב דיך פיינד מיט דיין טאַטען אין איינעם.

נח

איך בין נישט צו דיר געקומען. מיין נישט, אז איך בין דאָס אזוי בעגינען צו דיר געקומען צו לויפען.

צירל

און מיר אַרט נישט, אז דו ביזט יא צו מיר געקומען. ביזט אפשר געקומען צום זיידען? אָדער — זאָגען דער ציעג „גוט מאָרגען"?

נח

איך בין געקומען צום זיידען. איך האָב איהם פון וויטען געזעהן; ארומגעהענדיג אויפ'ן בית־עולם.

צירל

איז גאָר נישט.

נח

ברוגז'דיג.

איך וועל זיך געהן לעגען שלאָפען, וועל איך בעסער מאכען.

צירל

קענסט מיר נישט פערוועהרען פיינט צו האָבען דיין טאטען. דיין מאמען האָב איך ליעב, נאָר דיין טאטען קען איך נישט אָנזעהן.

נ ח

און איך האָב פיינט דיר מיט דיין טאטען אין איינעם. (וויל אוועקגעהן.)

צ י ר ל

זעה נאָר, ווי ער איז ברוגז געוואָרען. ער וויל עס נאָך זיין מיין חתן.

נ ח

בלייבט שטעהן, דאָס געזיכט פון איהר אָבגעקעהרט.

צ י ר ל

ווילסט דאָך געהן אהיים שלאָפען — קענסט זיך געהן.

נ ח

אז איך וועל נאָך א מאָל הערען פון דיין טאטען, אז אונזער מיהל וועט מיט'ן פייער אוועקגעהן, וועל איך איהם מיט א שטיין דעם קאָפּ צושפּאַלטען.

צ י ר ל

געה ברענג מיר ארוים פון שטוב א קריגעל, וועל איך די ציעג אויסמעלקען.

נ ח

איך געה נישט צו אייך אין שטוב אריין. אז כאַצקעל וועט נאָך א מאָל קומען צו אונז אין מיהל אריין, וועל איך איהם פון אַלע טרעפּ אראָבוואַרפען.

צ י ר ל

ער איז שטארקער פון דיר.

נ ח

זאָל ער נאָך ווארטען א ביסעל.

צ י ר ל

ער האָט מיר נעכטען דערצעהלט, אז אין וואלד האָט זיך איבער־געקעהרט א וואָגען מיט האָלץ, האָט ער איהם אַליין אויפגעהויבען.

נ ח

זאָל ער זיך בעריהמען.

צ י ר ל

ער איז שעהנער פון דיר אויך

נ ח

האָט א פערריסענע נאָז.

ציר ל

מיר געפעלט ער בעסער.

נ ח

נו, האָב חתונה מיט איהם.

ציר ל

איך האָב דאָך דיר געבעטען דו זאָלסט מיר אַרויסברענגען אַ קריגעל פון שטוב.

נ ח

מיט כאַצקלען וועסטו זיך שאַפען, נישט מיט מיר.

ציר ל

אז דיין טאַטע וועט דיר אויפשטעלען אַ ווינד־מיהל, יעמאָלט וועל איך דיך נעהמען פאר אַ חתן.

נ ח

כאַצקעל מיינסטו איז עס אזא גרויסער לייט?

ציר ל

ער איז מעהר לייט פון דיר.

נ ח

אַלץ בעריהמעריי. אָבער דו מיין נאָר נישט, אַז צו דיר קום איך עס. איך האָב דיר אפילו גאָר קיין מאָל נישט ליעב געהאַט. וואַלגערסט זיך דאָ אום אויפ'ן בית־עולם. די ציעג פאַשעט זיך אויפ'ן בית־עולם און דו טרינקסט די מילך איהרע. אין דיר וועט זיך נאָך אַ גלגול אַריינכאַפּען. אַז דו ביזט גוט, אַרט עס מיר נישט. נאָר אַז דו הויבסט אָן מאַכען דיינע שטיק, האָב איך דיך פיינט.

ציר ל

וואָס זאָגסטו, די ציעג?

נ ח

איך זאָג וואָס איך וויים. דער אַלטער האָט היינט אויך געפּאַשעט די ציעג צווישען די קברים. אַז אין דיר וועט זיך אַריינכאַפּען אַ גלגול, וועלען אַלע מענשען פון דיר אַנטלויפען. מען וועט דיך אַריינזעצען אין אַ פאַס, פון אַלע זייטען וועט מען איהר פערשלאָגען און מען וועט דיך לאָזען זיך קייקלען אין דער פאַס באַרג־אַראָב ביז די פאַס וועט צוברעכען ווערען; דו וועסט אַרויספאַלען און דער גלגול וועט אַנטלויפען. (לאַכט.)

ציר ל

הער אויף; איך גיס דיר באַלד אָב מיט וואַסער. ווילסט איר

מיר א שרעק ארויפוואָרפען? אויב דיר געפעלט נישט, וואָס מיר וואוינען אויפ׳ן בית עולם, טאָ זאָל אונז דיין טאַטע לאָזען קויפען דאָ א פּלאַץ און א מיהל אויפשטעלען.

נ ח

דער טאַטע וויל נישט אָנוועהרען זיין ברויט.

צ י ד ל

דו ביזט אזוי גוט ווי דיין טאַטע.

נ ח

און דו ביזט אזוי גוט ווי דיין טאַטע.

צ י ד ל

געה זיך אוועק פון דאַנען און קום נישט מעהר אהער.

נ ח

אַז איך בין נישט צו דיר געקומען.

צ י ד ל

געה אוועק פון דאַנען!

נ ח

וויל אוועקגעהן.

צ י ד ל

ווייבער.

קום צו מיר, נח.

נ ח

קום צו מיר נעהנטער א ביסעל. מיר דאַכט זיך, אַז דו האָסט מורא פאַר מיר.

צ י ד ל

וואָס ווילסטו?

צ י ד ל

קום צו מיר. גוט האָסטו געטהאָן, וואָס דו ביזט געקומען. זאָג, אַז ס׳איז א ליגען.

נ ח

וואָס?

צ י ד ל

אַז אין מיר קען אריין א גלגול דערפאַר וואָס איך וואוין אויפ׳ן בית־עולם.

נ ח

איך ווייס נישט.

נ ח

אפשר האָב איך מורא

צ י ר ל

און אז איך וועל כאַצקלען פיינט האָבען, וועסטו שוין זיין צופרידען?

נ ח

פון מיינעטוועגען קענסטו איהם ליעב האָבען. מיר אַרט עס נישט. דו שפּיעלסט זיך מיט מיר ווי אַ קאַץ מיט אַ מויז, און איך וויל נישט דו זאָלסט זיך מיט מיר שפּיעלען.

צ י ר ל

אויפגעבראַכט.

זאָגסט אַ ליגען. געה זיך פון דאַנען. קום נישט מעהר צו מיר. ווען דו וואָלסט מיר טאַקע אין אמת'ען ליעב האָבען, וואָלסטו מיך נישט אזוי איבערגעשראָקען. (כאַפּט אַ שטעקען און טרייבט אַוועק די ציעג.)

נ ח

וואָס איז די ציעג שולדיג?

צ י ר ל

רעד נישט מעהר צו מיר. שטעה נישט דאָ. געה זיך אהיים.

נ ח

אז דו טרייבסט מיר, געה איך נישט.

צ י ר ל

פּלוצלונג.

איך האָב דיר פיינט! (פערדעקט דאָס געזיכט און לויפט אַריין אין שטוב.)

נ ח

קוקט איהר נאָך אַ ווײלע. ער קלעטערט אַריבער דעם צוים און פערשווינדט.

צ י ר ל

קומט ארויס, ווי זי וואָלט וועלען אויס'מוסר'ען נח'ן. זעהענדיג, אַז ער איז ניטאָ, ווערט זי ערנסט, אײלט צום צוים, רופט „נח! נח!" קיינער ענטפערט נישט. זי ווישט די טרעהרען.

ד אָ ב ע

קומט. שטעלט זיך אנטקעגען צירלען, קוקט זי אָן.

מיין יענטעלע איז שוין באַלד אזוי גרויס ווי דו.

צ י ד ל

בייז.

יענטעלע איז געשטאָרבען.

ד אָ ב ע

נאאיוו.

געשטאָרבען?

צ י ד ל

דער טאַטע האָט זי אַליין בעגראָבען.

ד אָ ב ע

בעגראָבען?

צ י ד ל

זי וועט שוין קיין מאָל נישט זיין אזוי גרויס ווי איך.

ד אָ ב ע

קיין מאָל נישט?

צ י ד ל

ווייזט אויף דער ציעג.

וואָס איז דאָרט?

ד אָ ב ע

מיין קינד.

צ י ד ל

דאָס איז א ציעג. דיינע קינדער זיינען דאָרט... דאָרט, וואו די קברים זיינען.

ד אָ ב ע

דאָרט זיינען מיינע קינדער?

צ י ד ל

יא. געה אויף אהין. דאָרט זיינען אַלע דיינע קינדער.

ד אָ ב ע

דאָרט זיינען אַלע מיינע קינדער. (געהט אוועק.)

צ י ד ל

רופט.

מאַמע! מאַמע!

ק ר י י נ ע

קומט ארויס פון שטוב.

וואָס דארפסטו מיך האָבען?

צ י ד ל

ווען וועלען מיר ארויסציהען פון בית־עולם?

ק ר י י נ ע

וואס פאלט עס דיר איין?

צ י ד ל

אזוי. פאר גאר נישט.

ק ר י י נ ע

האסט שוין אויסגעמאלקען די ציעג?

צ י ד ל

איך וויל זי מעהר נישט מעלקען.

ק ר י י נ ע

א שגעון פערדרעהט? (קלייבט שויטלעך האלץ וואס ליעגען ביים צוים.)

צ י ד ל

פאר וואס וויל דער טאטע אונטערצינדען חיים הערשען?

ק ר י י נ ע

זאלסט עס מיר מעהר פון דיין מויל נישט ארויסרעדען. דו!

צ י ד ל

דער טאטע האט געזאגט.

ק ר י י נ ע

נח'ן וועל איך פון שטוב ארויסטרייבען.

צ י ד ל

ער וועט אליין אהער נישט קומען. (זי וויינט.)

ק ר י י נ ע

אויף א פולען פריהמארגען וועסטו מיר דא... געה ברענג דעם קריגעל ארוים.

צ י ד ל געהט צום שטוב.

ק ר י י נ ע

קוקט איהר נאך, ווארפט ס'האלץ אראב.

קום צוריק. קום נאר אהער.

צ י ד ל

וואס ווילסטו פון מיר?

ק ר י י נ ע

זעה, וואס איז מיט דיר היינט?

צ י ר ל

שווייגט.

ק ר י י נ ע

טאַפּט איהר דעם קאָפּ.

ביזט נישט געזונד, חלילה?

צ י ר ל

איך וויים נישט.

ק ר י י נ ע

בלאָזט איהר אָב דריי מאָל און שפּייט אויס.

קיין בייז זאָל נישט זיין. האָסט אַ ביסעל היץ. קום אין שטוב אריין. מען וועט בעדאַרפען אָן עין־הרע אָבשפּרעכען. (זיי געהען ביידע אין שטוב אַריין. עס הערט זיך ווידער דאָבע'ס געזאַנג.)

(פ אָ ר ה אַ נ ג.)

צווייטעס בילד.

ביי חיים הערש דעם מילנער. דער אייגענער פריהמאָרגען. א ווייס געקאַלכט שטיבעל. קליינע פענסטער דורך וועלכע עס זעהט זיך דאָס פעלד. צייטענווייז הערט זיך דאָס קלאַפּען אין מיהל, וואָס געפינט זיך נישט ווייט פון שטוב.

קרייסעל

ראַמט אויף אין שטוב.

חיים הערש

קומט אַן מיט אַנ'עמער וואַסער.

חיה

העלפט טראָגען דעם עמער.

לאָז, מיר, טאַטע, איך וועל אַליין קענען אריינטראָגען.

חיים הערש

לאָז, נאַר. ווילסט זיך די געדערים איינרייסען.

חיה

אָבער, אז איך וועל קענען אַליין אויפהויבען.

חיים הערש

גנוג שוין, זאָג איך דיר. (צו קרייסלען) און דו האָסט נישט מעהר וואָס צו טהאָן. שיקסט איהר אַליין צום ברונעם. ס'פעלט מעהר נישט זי זאָל נאָך אריינפאַלען אין ברונעם אריין.

קרייסעל

איך האָב איהר געשיקט? איך האָב איהר געהייסען נאָר דעם עמער ארויסטראָגען און דו זאָלסט וואַסער אָנשעפּען. (צו חיה'ן) איך וועל דיר געבען, אז דו וועסט מיר אַליין קריכען צום ברונעם!

חיים הערש

ווען איך קום נישט אַן וואָלט זי שוין אין וואַסער געלעגען, האָט זיך אין גאַנצען אריבערגעבויגען איבער'ן ברונעם.

חיה

ס'איז מיר דען צום ערשטען מאָל?

קרייסעל

אז קיינער בעט עס נישט ביי דיר. אזא טיפּעניש. אז איך קוק אריין אין ברונעם פאַרדרעט זיך מיר אַזש דער קאָפּ.

חיה

אז איך קוק אריין אין ברונעם זעה איך דאָרט מיין פנים. ווארף איך אריין א שטיינדעל ווערט מיין קאָפּ צובראָכען און באלד ווערט ער ווידער גאַנץ.

חיים הערש

הערסט ווי דיין טאָכטער רעדט? ווערסט שוין האָבען פון איהר נחת.

קרייסעל

וואָס ווילסטו פון א קינד?

חיה

איך בין שוין אלט צוועלף יאָהר. באשר איך בין איינע האלט מען מיר ציטריג. אלע גערען שוין באָרפוס און איך מוז נאָך שלעפען די שיך. איך וויל נישט. לאָז מיר אויסטהאָן די שיך. ס'איז שוין אזוי ווארים. (זעצט זיך אויף דער ערד און וויל אויסטהאָן די שיך.)

קרייסעל

וואָס נאָך עפּים?

חיים הערש

קלייב נחת פון דיין טאָכטער.

קרייסעל

מען קען טאָקי מיינען, אז איך צולאָז איהר. (דאָס קלאַפּען פון מיהל ווערט שטאַרקער.)

חיים הערש

אויף א מינוט קען מען די מיהל נישט לאָזען אליין. (געהט אַרויס.)

קרייסעל

צו חיה'ן.

איך וועל דיר געבען, אז דו ווערסט מיר אליין גערן צום ברונעם שעפען. איך האָב נאָר נישט געוואָלט רעדען פאַר'ן טאַטען אין די אויגען ער וואָלט דיר דיין לייב צופּאסעוועט.

חיה

איך וויל נישט זיין ציטריג. איך בין שוין צוועלף יאָהר אלט.

קרייסעל

איך וועל דיר באלד געבען א „ציטריג". ווילסט זיך אָנמאכען א צרה און שפּעטער זאָל עס צו מיין קאָפּ אויסגעהן?

חיה

כ'וועל זיך נישט אָנמאכען קיין צרה.

ק ר י י ס ע ל

מיינסט איך זעה נישט, אז דו קריכסט אונטער די פליגעל ווען די מיהל געהט ? וויפיעל פעלט, פון מויל טאָר מען עס נישט ארויס־לאָזען, איין טשעפּ — און ס'איז שוין נאָך דיר.

ח י ה

אז איך געה נישט צו די פליגעל.

ק ר י י ס ע ל

וואָס האָסטו צו געהן אליין אין מיהל אריין ? !

ח י ה

קיינער וועט מיר נישט כאַפּען.

ק ר י י ס ע ל

וואָס פאַר א גוט יאָהר טראָגט דיר צום בית עולם ? ס'איז דאָך א בית עולם, פון מויל טאָהר מען נישט ארויסרעדען.

ח י ה

ווער 'עט מיר כאַפּען ?

ק ר י י ס ע ל

דאָרט ליגען דאָך טויטע.

ח י ה

און אז נאָטע וואוינט דאָרט ?

ק ר י י ס ע ל

נאָטע ? נאָטע מוז דאָרט וואוינען.

ח י ה

און צירל ?

ק ר י י ס ע ל

צירל ? צירל איז זיין טאָכטער. דאָרט איז איהר היים.

ח י ה

פאַר וואָס האָט זי קיין מורא נישט ?

ק ר י י ס ע ל

קום איך וועל דיר פערפלעכטען די האָר. שטענדיג געהסטו ארום ווי א מכשפה.

ח י ה

וואָס איז א מכשפה, מאַמע ?

ק ר י י ס ע ל

פלעכט.

א מכשפה — מען טאָהר עס פון מויל נישט ארויסלאָזען.

חיה

פאַר וואָס האָבען זיי קיין מורא נישט צו וואוינען דאָרטען ?

קריינדעל

מענשען, אז זיי שטאַרבען מוז מען זיי בעגראָבען.

חיה

און זיי געהען קיין מאָל נישט אַרוים פון דער ערד ?

קריינדעל

ניין.

חיה

טאָ פאַר וואָס זאָל איך פאַר זיי מורא האָבען ?

קריינדעל

הער שוין אויף.

חיה

און נאָטען קומען זיי קיין מאָל נישט שטיקען ?

קריינדעל

וועסט אפשר שווייגען, צו ניין ?

חיה

צירל וואַקסט אויפ'ן בית־עולם און גאָר נישט.

קריינדעל

צירל, האָב איך דאָך דיר געזאָגט, איז זייערע א טאָכטער ; מאַכט נישט אוים.

חיה

פאַר וואָס געהט אַהין נח ?

קריינדעל

האָב איהם א גוט יאָהר. וואו איז ער איצטער, האָסט איהם נישט געזעהן ?

חיה

איך האָב געזעהן ווי ער איז אַוועקגעגאַנגען צום בית־עולם.

קריינדעל

מעהר פעהלט נאָך נישט.

חיה

ער געהט צו צירלען.

קריינדעל

שווייג, דו נאַר !

חיה

טאקע, ער געהט צו צירלען.

קרייסעל

עס פעהלט מיר נאָך מעהר נישט, דער טאטע זאָל עס הערען.

חיה

דער טאטע האָט איהם געזעהן.

קרייסעל

דער טאטע האָט איהם נישט געזעהן. ווארום ער וואָלט איהם שוין געגעבען, אז ער זאָל האָבען צו געדענקען.

חיה

פאר וואָס לאָזט איהם דער טאטע נישט געהן אהין ?

קרייסעל

ווייל זיי ווילען צונעהמען ביי אונז דעם ביסען ברויט.

חיה

פאר וואָס ווילען זיי צונעהמען ?

קרייסעל

שטויסט זי אָפּ פון זיך.

געה, טשעפּע זיך אָב פון מיר !

חיה

מען טאָהר שוין נישט פרעגען ? (נעהמט אַ שער און שערט אויס שפּי־צען פון פּאַפּיר.)

חיים הערש

קומט אריין.

וואו איז נח ?

קרייסעל

ער איז דען נישטאָ אין מיהל ?

חיים הערש

ער שלאָפט נישט ?

חיה

ער איז אויפ'ן בית־עולם.

קרייסעל

שלאָגט איהר איבער די הענד.

מען פרעגט נישט ביי דיר.

חיים הערש

אזוי גאָר — דיר געפעלט עס ? דיין זוהן,

קרייסעל

וואָס ווילסטו האָבען פון מיר ?

חיים הערש

צו וועמען דען זאָל איך רעדען ? ! דו ווייסט, אז ער געהט אהין און דו לאָזט איהם ? און דו זאָגסט עס מיר גאָר נישט ?

קרייסעל

וואָס זאָל איך טהאָן ?

חיים הערש

מיר זאָגט מען און איך וועל איהם זיינע באַקען צופּאַטשען.

קרייסעל

ביים זיך פריהער אָב די צונג, דו, אַלטער נאַר.

חיים הערש

איך זאָג דיר, אז ער וועט שוין אהין מעהר נישט געהן.

קרייסעל

אז דאָס קינד וויל געהן קענסטו איהם נישט פערווערען.

חיים הערש

און איך זאָג דיר, אז עס וועט איהם שוין זיין דאָס לעצטע מאָל !

קרייסעל

שאַ, שריי נאָר נישט אזוי ; דאָס קינד שרעקט זיך.

חיים הערש

איך האָרעווע, איך ציה מיר די אָדערען און דו וועסט לאָזען דיין זוהן געהן צו מיינע שונאים !

קרייסעל

איך שיק איהם נישט אהין.

חיים הערש

ווייסט, אז ער וויל אונז אונטערצינדען ? ער האָט שוין מענשען געדונגען.

קרייסעל

דו גלויב נאָר נישט אזעלכע מעשיות.

חיים הערש

מען וועט נאָך דעם פערד פון שטאַל אויך ארויסנעהמען.

קרייסעל

קיינער וועט נישט נעהמען.

חיים הערש

צו חיה'ן.

און דו געהסט אויך אהין, דו חצופה?! (רייסט מיט כעס די שער אַרויס.)

חיה

וויינט.

איך געה נישט אהין.

קרייסעל

בעשיצט חיה'ן.

וואָס ווילסטו פון קינד? האָט זיך צושריען און נישט וויסענדיג פאר וואָס.

חיים הערש

איך וויים שוין פאר וואָס איך שריי. עס וועט איהם, זאָגט ער, זיין קאָפּ ליגען אין דער ערד און ער וועט מיר אויסשטעלען א ווינד־מיהל אונטער דער נאָז.

קרייסעל

ער שטעלט נאָך נישט.

חיים הערש

ווייסט זעהר א סך; ער האָט שוין א פּלאָץ נעבען אונז געקויפט.

קרייסעל

מיינע שונאים!

חיים הערש

אזוי... זיך דערשראָקען. מען וועט מיט דער טאָרבע אוועקגעהן.

קרייסעל

און זי געהט עס נאָך אהער. מיט הייסע וואסער וועל איך איהר אָבגיסען.

חיים הערש

שוין לאנג בעדארפט עס טהאָן. אָבער אזוי וועט עס נישט אָבגעהן, בלוט וועט זיך גיסען, אז מען וועט אָנהייבען געהילץ צופיהרען.

קרייסעל

אונרוהיג.

זאָג מיר, כ'בעט דיר, פון וואַנען ווייסטו, אז ער האָט דעם פּלאָץ געקויפט?

חיים הערש

וואו איז דער זוהן (צו חיה'ן) האָסט נישט געזעהן וואו נח איז?

חיה

איך ווייס נישט.

חיים הערש

זאָג מיר, קרייסעל, געהט ער אפשר צו זיין טאָכטער ? זאָג מיר, וואָס שווייגסטו ?

קרייסעל

וואָס ביזטו היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט ?

חיים הערש

ענטפערסט נישט, בעדאַרף מען נישט. איך וועל איהם שוין מיט דער בייטש ברענגען צוטרייבען אהיים. (ער זוכט א בייטש).

קרייסעל

משוגע'נער וואוהין געהסטו ? לאָז איהם נישט, מיין קינד, נישט אַנדערש ער איז משוגע געוואָרען.

חיים הערש

אָבער ס'איז דאָך נישט אויסצוהאַלטען. ווייב און קינדער זאָלען זיין געגען אַנ'אייגענעם טאַטען ; קינדער זאָלען װעלען, אז דער טאַטע זאָל א בעטלער ווערען. (מיהל קלאַפּט) זיין גליק, וואָס איך מוז געהן אין מיהל אריין (געהט אַרויס.)

חיה

קוקט אין פענסטער.

ער איז אין מיהל אוועק.

קרייסעל

שלאָגט איהר.

ווער האָט דיר געבעטען דערצעהלען, אז ער איז געגאַנגען צו נאָטען ? ווער האָט דיר געבעטען, פרעג איך דיר...

חיה

וואָס ווילט איהר פון מיר ? איך וויל אַליין אויך געהן אהין. איך בין מיט זיי נישט ברוגז. צירל האָט מיר גערופען צו זיי.

קרייסעל

האָסט געהערט וואָס דער טאַטע האָט דערצעהלט ? זיי האָבען זיך אַנגעזעצט אויף אונז. זיי ווילען אונז אומגליקליך מאַכען. זאָלסט צו זיי מעהר נישט געהן. נח וועט שוין אויך צו זיי מעהר נישט געהן, איך וועל איהם זאָגען.

נ ח

קומט אריין.

גוט מאָרגען.

ק ר י י ס ע ל

גוט מאָרגען, מיין קינד, וואו ביזטו געווען ?

נ ח

איך האָב געוואָלט דעם שלאָף א ביסעל פערטרייבען.

ק ר י י ס ע ל

דערלאַנגט איהם אַ גלאָז טהע.

ביים עפּים איבער און לעג זיך צו.

נ ח

דער טאָג איז נאָך גרויס.

ק ר י י ס ע ל

דער טאַטע איז זעהר אין כעס.

נ ח

אויף וועמען ?

ק ר י י ס ע ל

ער איז אין כעס וואָס נאָטע וויל פון אונז דאָס שטיקעל ברויט צו־נעמען.

נ ח

טאָ וואָס בין איך שולדיג ?

ק ר י י ס ע ל

איך וויים, אז דו ביזט נישט שולדיג. חיה זאָגט, אז דו ביזט היינט נעגאַנגען אהין.

נ ח

חיה זאָגט ?

ח י ה

איך האָב טאקי געזעהן.

נ ח

נו, איך בין געוועזן. איך געה אהין — אָבער וואָס האָט איינס צום אנדערען ?

ק ר י י ס ע ל

יאָ, טאקי וואָס האָט עס איינס צום אנדערען ? צירל איז אין איהר טאַטען נישט געראָטען.

נ ח

צוטומעלט.

וואָס האָט עס מיט צירלען צו טהאָן?

קרייסעל

איך זאָג דאָך גאָר נישט.

חיים הערש

קומט אריין.

אָט איז דער שעהנער זוהן; אַ גרויס נחת טהוסטו מיר אָן...

נ ח

איך בין אפשר נישט געזעסען אַ גאַנצע נאַכט אין מיהל?

חיים הערש

מוחל!

נ ח

ביזט מיר מוחל — איז נישט. ווילסט אפשר, אז איך זאָל זיך פערדינגען צו אַ פרעמדען?

חיים הערש

וואָס עפּיס, זיך פערדינגען צו אַ פרעמדען? ? וועסט אויפשטעלען דאָ אַ מיהל אין איינעם מיט'ן קברן; דעם טאַטען, חיים הערשען, מיט דער מאַמען, קרייסעל, וועט איהר בעגראָבען — און דערנאָך חתונה האָבען מיט זיין טאָכטער.

נ ח

בעסער רעד עס נישט.

חיים הערש

וועסט מיר אפשר הייסען שווייגען?!

נ ח

מאַמע, וואָס וויל ער פון מיר האָבען?

חיים הערש

נו, מאַמע, זאָג וואָס מען וויל פון איהם האָבען?

קרייסעל

איך וויים טאַקי נישט וואָס דו ווילסט האָבען פון קינד.

חיים הערש

דיין קינד — נישט מיינס.

קרייסעל

דיין קינד, מיין קינד... האָט זיך נעביך אָנגעהאָרעוועט אַזאַ נאַכט — וואָס ביזטו צו איהם צוגעשטאַנען?

נ ח

איך הער וואָס איהר רעדט און איך פערשטעה קיין איין וואָרט נישט.
איך וויים נישט פון וואָס צו זאָגען.

ח י י ם ה ע ר ש

וויל איהם שלאָגען.

וועסט שוין באַלד פערשטעהן.

ק ר י י ס ע ל

בעשיצט נח'ן.

ער איז משוגע געוואָרען, נישט אַנדערש.

נ ח

לאָז איהם, זאָל ער שלאָגען. (בויגט איין דעם קאָפּ צום פאָטער) נאָ, שלאָג אויב דו ווילסט. כ'וועל דיר צוריק נישט אָבגעבען.

ח י י ם ה ע ר ש

טרעט אָב. וויל אַרויסגעהן נאָך פּלוצלונג ווענדעט ער זיך צו נח'ן.

זאָג מיר קלאָהרע ווערטער. ביזט היינט געווען אויפ'ן בית־עולם ?

נ ח

כ'בין געווען.

ק ר י י ס ע ל

ענטפער איהם נישט, מיין קינד.

נ ח

איך האָב נישט מורא צו זאָגען דעם אמת. איך בין דאָרט נעכטען געווען, איך בין היינט געווען און כ'וועל מאָרגען אויך אהין געהן.

ח י י ם ה ע ר ש

איך וועל דיר דיינע פיס צוברעכען.

נ ח

וועל איך אויך געהן.

ח י י ם ה ע ר ש

זיין מויד האָט דיך דעם קאָפּ פערדרעהט ?

נ ח

שווייגט.

ח י י ם ה ע ר ש

ער זעצט זיך נעהנטער צו נח'ן.

נו שוין, איך בין נישט אין כעס, איך וועל מיט דיר רעדען געלאַסען.

ק ר י י ס ע ל

געה פון איהם אוועק, מיין קינד, ס'וועט שוין קיין גוטס נישט אַרויס־

קומען. (מיט טרערען) רבונו של עולם, וואָס וויל מען האָבען פון מיין לעבען? אַ טאָג רוה זאָל עס זיין.

חיים הערש

קענסט זיצען רוהיג. איך בין נישט אין כעס. זאָג מיר מיט גוטען, מיט שכל: ווער איז דיין טאַטע? דיין מאַמע? ווער ביזטו? און זאָג מיר ווער איז גאָטע דער קברן, זיין טאָכטער און איהר מאַמע?

נ ח

וואָס געהען זיי מיר אָן?

חיים הערש

זיי געהען דיר גאָר נישט אָן? שווער זיך.

נ ח

זיי געהען מיר גאָר נישט אָן.

חיים הערש

און זייער טאָכטער?

נ ח

שווייגט.

חיים הערש

און זייער טאָכטער? איך פרעג דאָך עפּיס ביי דיר.

קרייסעל

שפּעט איבער.

זיין טאָכטער, זיין טאָכטער — ס'איז נישט דיין דאגה.

חיים הערש

צו נח'ן.

ווילסט איך זאָל מיר מתחתן זיין מיט'ן קברן?

נ ח

שווייגט.

חיים הערש

דו ווייסט, אז ער האָט שוין דעם פּלאַץ הינטער'ן מיהל אָבגעקויפט און וועט דאָרט גראָבען אַ קבר פאַר אונז אַלעמען?

נ ח

ער האָט נאָך נישט געקויפט.

קרייסעל

וואָס אַנ'אמת איז אַנ'אמת.

חיים הערש

דו וועסט חתונה האָבען מיט זיין טאָכטער און מענשען וועלען מיט די פינגער טייטען: חיים הערש און נאָטע — מחותנים... שעהנע מחותנים.

נ ח

ער וועט קיין מיהל נישט בויען.

חיים הערש

ווער האָט עס דיר געזאָגט? ער דינגט שוין אין א דאָרף אַנ׳אַלטע מיהל. און ער וויל זי אהער איבערפיהרען.

נ ח

אויפגעבראַכט.

ווער האָט עס דערצעהלט?

קרייסעל

ווישט די טרערען.

געוויס, מיין קינד. ווילען זיי אונז אומגליקליך מאַכען.

חיים הערש

הייסט עס אַזוי, מיין קינד. צונויף גערעדט זיך דעם טאַטען אומ־גליקליך צו מאַכען... ער ווייסט גאָר נישט. גלייך ווי מען וואָלט איהם גאָר נישט דערצעהלט. ווער ווייסט, אפשר האָט איהר שוין ביידע שותפות געמאַכט. וואָס דען געהסטו אהין? קענסט מיר אפשר זאָגען ווען מען וועט אהער דאָס געהילץ איבערפיהרען?... וואָס קוקסטו מיר אָן? דו פערשטעהסט נישט וואָס מען רעדט צו דיר?

נ ח

איהר פערדרעהט מיר א קאָפּ. איך וועל איהם געהן פרעגען. (וויל געהן.)

חיים הערש

אין שטוב זאָלסטו מיר זיצען! כ׳וועל שוין אליין מיין שטעדטעל בעשטעהן.

נ ח

אָבער ס׳קען דאָך נישט געמאָלט זיין. ער וועט דאָך נישט בויען קיין מיהל. מיר האָט ער געזאָגט, אז ער וועט נאָר א שטוב בויען, וויל ער וויל נישט האָבען זיין דירה אויפ׳ן בית־עולם.

קרייסעל

דורך טרערען.

ס׳איז א ליגען. זיי לייקענען פאַר דיר, מיין קינד.

נח

וויל איך זיי פרעגען.

חיים הערש

האָסט זיי נישט וואָס צו פרעגען! דיין פוס זאָל אהין מעהר נישט קומען. — הערסט וואָס מען זאָגט צו דיר? !

נח

א גאַנצע נאַכט געהאָרעוועט און איצטער נאָ דיר א פריהמאָרגען...

חיים הערש

מוחל דיינע טובות. איך קען ביי נאַכט אַליין זיצען אין מיהל.

חיה

איך טאָהר אויך אהין נישט געהן?

קרייסעל

געה, מען פרעגט נישט ביי דיר. ווילסט דער טאַטע זאָל נעהמען די בייטש.

חיים הערש

שפּעט איבער.

ווילסט דער טאַטע זאָל נעהמען די בייטש... הלואי וואָלט איך טאָג און טאָג געקאַטעוועט מיין בן־יחיד וואָלט איך איצטער צו אזא חרפּה נישט געקומען. (רייסט ארויס דעם מעסער ביי חיה׳לען, זי שניצט עפּים, און שלאָגט איהר אָן איבער די הענט.)

נח

קאָנסט נאָך איצטער אויך קאַטעווען. האָסט נאָך נישט פערשפּעטיגט... נאָר מעגסט זיין זיכער אַז איך וועל בעסער נישט ווערען, איך בין דיין זוהן. ווילסט איך זאָל זיין בעסער פון דיר?

חיים הערש

קוקט איהם אָן פערוואונדערט, נעהמט זיך פאַר׳ן פּאַס...

נח

עס ציטערען טרעהרען אין זיינע ווערטער.

וואָס ווילסטו פון מיר האָבען? וואָס פאַר א חרפּות האָב איך דיר אָנגעטהאָן? וואָס כאַפּסטו זיך מיר שלאָגען? איך בין שוין באַלד צוואַנציג יאָהר אַלט.

ק ר י י ס ע ל

ער איז דען נישט גערעכט ? ביי לייטען א קינד איז א צירונג אין שטוב, און דו ווייסט נישט פון דיין קאפ צו זאגען.

נ ח

איך וויל נישט זיין קיין צירונג און איך וויל נישט זיין קיין הונד אין שטוב. איך וויל דיך נישט בעגראבען. ווען איך וואלט וויסען אז נאטע וויל דא א מיהל בויען וואלט מיין פוס אהין נישט געקו־מען. אבער מיר הארט עס נישט. זאל ער נאר אראבפיהרען אהער דאס געהילץ וועל איך עס מיט סמאלע אבגיסען און אונטערצינדען.

ח י י ם ה ע ר ש

און אז ער וועט נישט בויען קיין מיהל, הייסט עס, וועט זיין טאכ־טער זיין מיין שנור ? ! זאג מיר...

ק ר י י נ ע

קומט אן גאר אונערוואַרטעט.

גוט מארגען.

ק ר י י ס ע ל

מיט פריינדליכקייט ווי צווישען זיי וואלט גאר נישט געווען.

גוט מארגען, גוט יאהר. אזא גאסט. אזוי פריה.

ק ר י י נ ע

זי מערקט דאך, אז אין שטוב הערשט אנ'אויפרעגונג.

אזא שעהנער פריהמארגען הייגט. באנ'אייך די מיהל, קיין עין־הרע געגאנגען א גאנצע נאכט.

ק ר י י ס ע ל

צו חיים הערש'ען.

מיר דאכט אז די שטיינער געהן לעדיג.

נ ח

וויל ארויסגעהן.

ח י י ם ה ע ר ש

איך געה אליין ! (אב.)

ק ר י י נ ע

איך בין געקומען צו אייך, קרייסעל לעבען, דאס קינד איז מיר עפיס נישט מיט אלעמען.

ק ר י י ס ע ל

וואס איז איהר פאר א גוטס ?

קריינע

איז אויפגעשטאַנען ווי די ליכטיגע זון און איצטער דאַכט זיך מיר אַז זי האָט היץ.

קרייסעל

בעדאַרפט אָבשפּרעכען אַנ׳עין־הרע.

קריינע

שמייכעלט צו נח׳ן.

כ׳ווייס מיינט איהר ? נח איז היינט געוועזן ביי אונז. האָט איהר אפשר עפּיס געזאָגט אזעלכעס. טאַטעס זענען נישט קיין מאַמעס. די טאַטעס אַרט נישט פאַר זייערע קינדער.

קרייסעל

ווישט די אויגען.

דאָס זאָג איך דאָך שטענדיג.

קריינע

זי האָט זיך נישט געקלאָגט, חלילה פאַר דיר, נח, אַז זי איז עפּיס נישט מיט אַלעמען ?

נח

איך ?...

קריינע

קוקט אין פענסטער.

איך האָב מורא פאַר חיים הערש׳ן. ס׳קלאַפּט מיר אין הארצען ווי מיט א האמער.

קרייסעל

איהר האָט נישט וואָס מורא צו האָבען פאַר איהם, קריינעשו.

קריינע

גלויבט מיר, ס׳איז נישט מיין שולד, עס שרעקט מיר דאָס הארץ פאַר מיין קינד, חלילה עפּיס אויף איהר איז שוין א סוף צו מיין לעבען. (זי קוקט אָהז ווערטער צו נח׳ן. פלוצלינג צו חיה׳ן) קום אביסעל צו אונז וועט צירלען זיין פרעהליכער.

קרייסעל

דער גוטער יאָהר ווייסט, וואָס איך זאָל אייך זאָגען, קריינע. מיר האָבען זיך קיין מאָהל נישט געקריגט. און, מישטעהנסגעזאָגט, פאַר וואָס זאָלען מיר זיך קריגען ? נאָר איך האָב עס מורא פון מיין מויל ארויסצורעדען. מיין הארץ טהוט מיר וועה. איהר האָט בע־

סער נישט בעדארפט קומען אהער. כ'האָב שוין היינט געהאַט אַ פינסטערען פריהמאָרגען. איך וואָלט וועלען אַלץ גוט מאַכען... איך ווייס ניט צו עס וועט העלפען.

קריינע

איך קען אוועקגעהן. איך וויל נישט אַז מ'זאָל קומען צו אַ מחלוקת. עס שרעקט מיר מיין הארץ פאַר מיין קינד.

קרייסעל

וואָס איז איהר דען אַזעלכעס?

קריינע

איך זעה אין איהר חלילה אַזוי קיין בייז נישט. נאָר איין אויג אין קאָפּ... איך וואָלט וועלען, קרייסעל, אַז איהר זאָלט צו מיר אריבערגעהן. נח'ן האָב איך מורא צו פרעגען — אפשר ווייסט ער עפּיס.

קרייסעל

איהר האָט זיך אפשר ביידע צוואווערטעלט?

נח

שווייגט.

קריינע

כאַפּט זיך אַריבער צו מיר, קרייסעל, נישט אויסגערעדט זאָל עס זיין — איך וויל איהר זאָלט זיך דורכרעדען מיט מיין מאַן. מיר פאָלגט ער נישט. (וויינט) אַזאַ פינסטערען מזל האָט מען, כ'וואָלט כאָטש וועלען, אַז מיין קינד זאָל די ליכטיגע וועלט האָבען. גאָטעניו, פאַר וואָס קומט עס מיר?

קרייסעל

וויינענדיג.

אייער נאָטע האָט זיך אַנגעזעצט אונז אומגליקליך צו מאַכען.

קריינע

וואָס קען איך מאַכען מיט איהם? רעד איך — ענטפערט ער נישט. איך?... מיר איז גוט אַזוי אויך. איך בעדאַרף נישט האָבען קיין נייע גליקען. מעהר נישט ס'איז מיר שוין מיאוס געוואָרען זיצען אויפ'ן בית־עולם. ס'ווילט זיך שוין אויך זיין מיט מענשען צוגלייך. און טאָקי צוליעב מיין קינד.

קרייסעל

איך וועל אפשר ביינאַכט צו אייך אַריבערקומען. איצטער קען איך

נישט. כ׳וויל נישט חיים הערש זאָל עס זעהן, ס׳איז מיר שוין גע־נוג פינסטער געוועזן היינט. (בעווייזט אויף נח׳ן) ער האָט שוין היינט אויך זיין חלק געהאט.

קריינע

אָבער קיין בייז זאָל נישט זיין.

נאָטע

מיט אַ רידעל אין האַנד בעווייזט זיך אין דער אָפּענער טיר.

הייסט עס דאָ ביזטו גאָר?

קריינע

פערלירט זיך.

איך געה שוין אהיים.

קרייסעל

קומט אריין, וואָס שטעהט איהר אין טיר?

נאָטע

כ׳האָב מיין אייגענע שטוב.

קריינע

גאָט איז מיר דיר, נאָטע!

נאָטע

גאָט איז מיט מיר — און איך וויל נישט, דו זאָלסט אהער געהן.

קרייסעל

איך טראָג חלילה אויף אייך קיין כעס נישט. איהר מעגט אריינ־קומען.

קריינע

איך האָב נאָר געוואָלט בעטען אז קרייסעל זאָל אָבשפּרעכען אַנ׳עין־הרע דעם קינד.

קרייסעל

איך וועל געהן. געוויס וועל איך געהן.

נאָטע

איך בעדאַרף נישט.

קריינע

האָב גאָט אין הארצען.

נאָטע

איך בעדאַרף נישט. מיין קינד וועט אזוי אויך געזונד זיין. און די האָסט דאָ נישט וואָס צו טאָהן.

חיים הערש

בעוויזט זיך אין דער אָפענער טיר, קוקט פערוואונדערט צו נאַטען, ווי אײנער זאָגט „וואָס בעדאַרפען זיי דאָ?“ קומט אַריין אין שטוב.

קריינע

געהט אַרויס און ציהט פאַר'ן אַרבעל נאַטען.

קום שוין אהיים. (ציהט איהם אָב פון טיר אָהן ווערטער.)

חיים הערש

שפּייט אויס.

פאַר אַלדע שווארץ יאָהר זאָלען זיי געהן! שוין בעצייטענס אהער מיט אַ רידעל געקומען. וואָס האָבען זיי דאָ געוואָלט? (קוקט צו די שטוב לייט. בעקומט קיין ענטפער) געקומען מיט אַ רידעל... צו־פריה אביסעל...

נאַטע

רייסט זיך אין שטוב, ווי צו אַ געשלעג. נאָר קריינע ציהט איהם אָהן ווערטער אַוועק פון טיר.

דריטעס בילד

בײ נאָטע׳ן. ניט קײן געװײסטע שטוב. אין הינטערגרונד צװײ פענסטער. רעכטס אַ טיר צו דער גאַס. לינקס אַ טיר אין אַ צװײטען צימער. זומער אַבענד.

נ ח

קוקט אַרײן דורכ׳ן אָפענעם פענסטער. רופט

צירל, צירל... האָסט זיך בעהאַלטען? דאָס לעצטע מאָל קום איך אהער, געדענק, דאָס לעצטע מאָהל.

צירל

בעװײזט זיך אין טיר לינקס.

בעסער געה אװעק פון דאַנען. דער טאַטע װעט באַלד קומען.

נ ח

זײ װײסען אַז דאָס לעצטע מאָהל קום איך צו דיר.

צירל

איך בין נישט שולדיג.

נ ח

װער דען איז שולדיג?

צירל

דער טאַטע װעט קומען; כ׳האָב מורא.

נ ח

איך האָב פאַר דײן טאַטען קײן מורא נישט. איך װעל װאַרטען ביז כאַצקעל װעט אהער קומען.

צירל

גלויב מיר, אַז איך האָב איהם פײנט, װאָס קען איך העלפען, אַז ער קומט אַהער? ער האָט דעם טאַטען אָנגערעדט ער זאָל בויען אַ מיהל, װײל ער װיל מיר זאָלען זיך בײדע קריגען.

נ ח

דאַריבער װאַרט איך טאַקי ביז ער װעט קומען.

צירל

איך בעט דיר, געה אװעק פון דאַנען.

נ ח

איך װיל זעהן װי דו װעסט רעדען מיט כאַצקלען װען ער װעט אַרײנקומען.

צירל

איך וועל איהם זאָגען, אז דו שטעהסט הינטער'ן פענסטער.

נח

איך וועל איהם זיין קאָפּ צופּלעטען.

צירל

פון מיינעטוועגען מעגסטו עס טאָהן. מיר הארט עס נישט.

נח

איך געה אריין אין שטוב. (ער וויל אַריין דורכ'ן פענסטער.)

צירל

געה נישט, געה נישט !... דער טאַטע וועט דיר דער'הרג'ענען.

נח

שפּרינגט אַריין.

איצטער זאָל דיין טאַטע קומען, מיין טאַטע קומען — איך וועל פון שטוב נישט ארויסגעהן.

צירל

נח'ל מיין הארץ, איך בעט דיר, זאָלסט ארויסגעהן. איך האָב דיך ליעב ווי דאָס לעבען, ווי מיין הארץ — איך בעט דיר, געה ארויס. איך וועל אפשר שטארבען פאר שרעק... (זי קוסט איהם) נח, דו וויינסט ? איך בעט דיר, וויין נישט, (עס דערהערען זיך שטימען רעדען אין דרויסען. ער שפּרינגט אַרויס צוריק דורכ'ן פענסטער.)

צירל

בלייבט זיצען בלאַס, דערשראָקען.

כאַצקעל

קומט אַריין.

גוט אבענד.

צירל

גוט אבענד.

כאַצקעל

וואָס רעדסטו אזוי שטיל ?

צירל

קערט אָב דאָס געזיכט פון איהם.

כאַצקעל

ווילסט מיט מיר נישט רעדען ? איז נישט. ביזט אויף מיר אין

כעס וואָס איך וויל מאַכען דיין טאַטען פאַר אוים קברן? אז דו זאָלסט מעהר נישט וואוינען אויפ'ן בית עולם?

צירל

כ'בין אייך מוחל די טובה.

כאַצקעל

וועסט נאָך זעהן וואָס היינט וועט דאָ זיין.

צירל

וואָס? !

כאַצקעל

וואָס האָסטו זיך אזוי דערשראָקען? כ'מיין גאָר ניט. היינט ביי־נאַכט און אפשר נאָך באַלד וועט מען דאָס געהילץ ברענגען, די פוהרען קומען באַלד אָן.

צירל

ס'אליגען!

כאַצקעל

אָ־אָ; מען טאָהר גאָר מיט דיר ניט רעדען. ס'איז דאָך פאַר דיין טאַטען; פאַר דיר.

צירל

איך בעדאַרף גאָר נישט.

כאַצקעל

דרייסיג פוהרען וועלען אָנקומען. מען וועט נאָך היינט דאָס גאַנצע געהילץ ברענגען.

צירל

כ'האָב אייך פיינד.

כאַצקעל

איך האָב דאָס גאַנצע געלד אויסגעלעגט. דיין טאַטע פערמאָגט גאָר ניט אזוי פיעל. און, אַז מען וועט בעדאַרפען בויען וועל איך איהם ווידער העלפען.

צירל

איך וויל פון דעם נישט וויסען.

כאַצקעל

שמייכעלט.

איך וועל פאַר אונז אויך בויען אַ שטוב.

צירל

פאר וועמען ?

כאצקעל

פאר צירלען מיט כאצקלען.

צירל

איך וועל ביז יענער צייט נישט דערלעבען.

כאצקעל

וועסט שוין יאָ דערלעבען.

צירל

וואָס זענט איהר געקומען אהער ? ! מיין טאַטע איז אויפ'ן בית־עולם געהט זיך צו איהם.

קריינע

קומט אריין.

כאצקעל

גוט נאָבענד, קריינע.

קריינע

א גאַסט ; א גאַסט.

כאצקעל

מען זעהט שוין אפשר די פוהרען ?

קריינע

טאַקי נאָך היינט וועט דאָס געהילץ אָנקומען ?

כאצקעל

איך בין אפשר אין צעהן דערפער אויסגעווען ביז איך האָב אַזוי פיעל פוהרען צונויפגענומען.

קריינע

מען זאָגט, אז חיים הערש האָט געדונגען גוים זיי זאָלען נישט לאָזען דאָס געהילץ אראָבווארפען.

כאצקעל

דאָס וועלען מיר שוין זעהן, און וואָס וועלען מיינע גוים אויף דעם ענטפערען ?

קריינע

מיט וואָס וועלען מיר עס אייך קענען אָבדאַנקען ?

כאצקעל

איך וועל מיר שוין אליין דאַנקען. זעהט בעסער, אז צירל זאָל מיט

מיר וועלען רעדען. איך רעד צו איהר און זי ענטפערט מיר ניט.

קריינע

וואָס האָט זי דען צו אייך ?

כאַצקעל

אפשר לאַכט זי עס נאָר.

צירל

געהט אַרוּם אין צווייטען צימער גאָר ניט זאָגענדיג.

כאַצקעל

עפּיס איז זי ברוגז אויף מיר. איך דערצעהל איהר, אז היינט בע־דארף אָנקומען דאָס גאַנצע געהילץ, זאָגט זי... כ׳וויים וואָס זי זאָגט — יא, וואו איז נאָטע ?

קריינע

ער וועט באַלד, מסתמא, אריינקומען. (הינטער׳ן פענסטער הערט זיך אַ געוויש ווי אַ פוהר וואָלט אָבגעפאָהרען.)

כאַצקעל

איילט צום פענסטער.

אימעצער האָט מיין פערד און וואָגען צוגענומען. טפּרולל... טפּרולל !

(לויפט אַרויס.)

קריינע

קוקט אין פענסטער.

צירל

קומט שנעל אַריין דורך דער גאַס טיר.

קריינע

פון וואַנען קומסטו ? ביזט דאָך גאָר אין דער אַנדערער שטוב געווען ?

צירל

זאָל ער געהן פון דאַנען !

קריינע

אימיצער האָט זיין פערד און וואָגען צוגענומען.

צירל

דאָס האָב איך דעם פערד פון שטוב אַוועקגעטריבען.

קריינע

ווי פאַלסטו עס אוים צו טאָהן מיין קינד ?

צירל

זאָל ער אהער נישט קומען.

קריינע

ער וויל דאָך אונז גליקליך מאַכען. דעם טאַטען מאַכען אוים קברן.

צירל

זאָל ער צו מיר נישט לאַכען. איך האָב איהם פיינד. ער זאָגט, אז איך בין זיין כלה און איך וויל עס נישט הערען פון איהם.

קריינע

אזא פיינער מענש.

צירל

איך וויל איהם נישט קענען.

קריינע

דער טאַטע האָט איהם שוין צוגעזאָגט.

צירל

האָט ער איהם צוגעזאָגט, און איך... וואָס ווילט איהר האָבען פון מיר?

קריינע

שריי נאָר נישט אזוי.

כאַצקעל

קומט אַריין.

אנ'איינפאַל אביסעל; אימעצער האָט דעם פערד אָבגעבונדען און אוועקגעטריבען פון דאַנען. איך קען שווערען, אז דאָס איז געווען א גנב. (קוקט פערדעכטיג צו צירלען) דו האָסט עס געטאָהן?

צירל

יא, איך האָב עס געטאָהן.

כאַצקעל

אבי איך האָב זיך דערשראָקען.

קריינע

הערט זי נישט וואָס זי רעדט.

צירל

גיפטיג.

איך, איך האָב אָבגעבונדען; איך וויל נישט, אז אייער פוהר זאָל שטעהן הינטער אונזער פענסטער.

כאַצקעל

ווילסט זיך מיט מיר קריגען? גוט, איך וועל צו דיר ניט רעדען.

קריינע

צו צירלען.

וואָס איז טאַקי היינט מיט דיר ?

צירל

געהט אַרויס אין צווייטען צימער.

כאַצקעל

דורכ'ן פענסטער האָט זי געמוזט פריהער אַרויס אויף דער גאַס. אפשר געהט זי עס ווידער טאָהן (ער קוקט אין פענסטער.)

קריינע

דער גוטער יאָהר ווייסט וואָס מיט איהר איז געוואָרען די לעצטע צייט. איך האָב פון איהר קיין מאָהל אַזעלכע ווערטער נישט געהערט.

כאַצקעל

איך ווייס ווער ס'איז אין דעם שולדיג.

קריינע

וואָס טשעפּעט ער זיך, ווייס איך נישט ?

כאַצקעל

איך וועל זיך נאָך אָברעכענען מיט איהם. (קוקט אין פענסטער) זי איז ניטאָ.

צירל

קומט אַריין.

מיט וועמען וועט איהר זיך אָברעכענען ?

קריינע

מיין קינד, דער טאַטע זאָל חלילה נישט דערהערען וואָס דאָ קומט פאָר. ער וועט אַזעלכע ווערטער דערהערען...

צירל

איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט. איך ווייס פאַר וואָס ער איז אַזאַ גוטער געוואָרען צו אונז. אָבער עס וועט קיין מאָהל נישט זיין. איך בין נישט קיין קליין קינד.

כאַצקעל

מען קען טאַקי מיינען, אַז איך בין איינגעליעבט אין אייער טאָכ־טער. — וואָס זאָגט איהר, קריינע ?

קריינע

איך זאָג, אַז ביי איהר וועט מען נישט פרעגען.

צירל

מען וועט שוין יאָ פרעגען ביי מיר.

קריינע

וואָס איז עס פאַר אַ רייד ? !

צירל

נו, וועל איך נישט רעדען, אָבער...

נאָטע

קומט אַריין פערהאָרעוועט.

גוט נאָבענד. אַזוי איז מען דעם גאַנצען טאָג פעריאָגט. דער שוואַרץ יאָהר ווייסט פאַר וואָס און פאַר ווען.

באַצקעל

באַלד קומען אָן די פיהרען.

נאָטע

אַלץ מיט אַ מאָהל ?

באַצקעל

אַפילו די שטיינער וועלען אויך היינט אָנקומען ; צו צוויי פאָר אָקסען שלעפּען יעדען שטיין.

נאָטע

אַ בעלנות געווען. (צופרידען, צו קריינען.) דערלאַנג עפּיס צום טיש, זאָל מען נעהמען אין מויל אַריין. און דו, צירל, וואָס זיצטו עפּיס אַזוי אַ ברוגז'ע ?

קריינע

דערלאַנגט צום טיש משקה און פערבייסען.

דער קאָפּ טהוט איהר וועה.

נאָטע

האָסט נאָך באַצקעל מיינע משקה ניט געטרונקען. לחיים ! גאָט זאָל געבען, אַז אין קורצען זאָל איך פּטור ווערען פון מיין פּרנסה דאָ אויפ'ן בית עולם.

קריינע

ס'איז שוין טאַקי צייט.

באַצקעל

לחיים, רב נאָטע, זאָל גאָט געבען, אַז אין דער מיהל זאָלען זיך רענדלאַך מאָהלען. די מיהל איז אַ מציאה. — אוי — ס'איז שטאַרק.

נאָטע

פערבייס, פערבייס ; ס'איז אייגענער לעקאַך.

קריינע

איהר מעגט עס פערזוכען.

נאָטע

קום אהער, צירל, נעהם עפּיס פון טיש.

צירל

איך וויל נישט.

כאַצקעל

זי איז אויף מיר ברוגז.

נאָטע

וועט שלום ווערען. ברענג נאָך אריין קריינע טרוקענע קעז.

קריינע

געה, צירעלע, וועסט ברענגען פון אלמער.

צירל

איך וויל נישט געהן.

נאָטע

וואָס איז דאָס ?

קריינע

דו נאַרישע מויד, ווער האָט דיר איינגערעדט, אז מען טאָהר נישט טרינקען די מילך פון אונזער ציג ?

נאָטע

וואָס געשעהן, א נייס ?

קריינע

וויל נישט טרינקען די מילך פון דעם ציג, ווייל זי פּאַשעט זיך אויפ'ן בית־עולם.

נאָטע

לאַכט.

כ'האָב פיינד אזעלכע איינרערענישען. איך וואוין שוין דאָ א שען ביסעל מיט יאָהרען און ס'האָט נאָך נישט געטראָפען, אז אימעצער זאָל צוריק פון דער ערד ארויסקריכען. כאַ־כאַ, וואָס די ערד נעהמט צו איז פערפאַלען. אזוי גאָר, מיין טאָכטער, אויסגעוואַקסען אויפ'ן בית עולם און האָסט מורא פאַר מתים.

קריינע

מען טאָהר פון מויל נישט ארויסרעדען. איך וויים, מיינסטו ?

נאָטע

שווייג, דו נאַר... לחיים! דעם ערשטען ברויט וועל איך אין מיין מיהל מאָהלען פאַר זיך, ווי דו זעהסט מיך לעבען. זאָל נאַר גאָט געבען קיין ווינד זאָל נישט פעלען.

טודרוס

קומט אַריין מיט אַ רידעל.

אַ גוטער אַבענד.

קריינע

שטענדיג שלעפּט איהר די רידליעס אין שטוב אַריין.

טודרוס

מען קען זיי נאָך צו׳גנב׳ענען.

כאצקעל

קומט, טודרוס, לאָמיר אויסטרינקען לחיים.

טודרוס

וואָס קען עס שאַדען? אַ שענע נאַכט היינט... טאָמער, נאָטע, וואָלסטו איבערשמועס׳ן זיי זאָלען געבען צושטייער דעם צוים צו פעררריכטען. ס׳איז קיין פּלאַן נישט אַזוי, אַלע טאָג דעם פּאַרקאַן רק לאַטען. אַ שטאָדט זאָל זיין אַזוי קאַרג... לחיים, זאָל גאָט געבען... מען האָט בעדאַרפט מיט זיי איבעררעדען.

נאָטע

האָב זיי... לחיים!... נישט לאַנג וועט נאָך אויסקומען צו עסק׳ן זיך מיט מתים.

קריינע

ווער ווייסט אויב ס׳וועט זיין בעסער?

נאָטע

ס׳וועט שוין זיין בעסער — לחיים.

חיים הערש, קרייסעל

קומען אַריין.

קריינע

געסט, געסט.

טודרוס

איידער מען הייבט זיך אָן צוקריגען, גיב מיר, חיים הערש, אַ שמעק טאַבאַק. (בעקומט עס.)

קרייסעל

מיר זענען זיך נישט געקומען קריגען, פערקעהרט, מיר זענען גע־קומען אויסמיידען א קריג.

נאָטע

נו, וואָס ווערסטו זאָגען גוטס, חיים הערש ? ווערסט אפשר נעהמען א טרונק בראָנפען ?

חיים הערש

איך בין דיר געקומען זאָגען, אז עס וועט ווייט פערגעהן.

נאָטע

נו, ווערען מיר זיך גרייטען ; ביזט עס מיר געקומען זאָגען ?

חיים הערש

יא, איך בין עס דיר געקומען זאָגען.

נאָטע

האָסט עס נישט בעדאַרפט. ווארום איך האָב מיר מיין שכל. און, אז איך וויל ווערען אוים קברן קען עס מיר אפילו גאָט אליין נישט פערווערען.

קרייסעל

אדרבה, זאָל אייך גאָט העלפען.

חיים הערש

דאָס איז דיר דיינע א זאַך. און, אז דו ווילסט מיר אונטערגראָבען מיין חיונה, נאָך דעם ווי איך האָב עס מיט אלע כחות אויפגע־ארבעט, זאָג איך, אז איך וועל נישט לאָזען.

נאָטע

נישט לאָזען, איז נישט לאָזען.

כאצקעל

מען קען קיינעם נישט פערווערען.

חיים הערש

ביי אזא שנעק פרעגט מען נישט !

טודרוס

איך האָב אויך דאָס אייגענע געזאָגט ; מען בעדאַרף נישט לאָזען א זיכערע פרנסה און מאַכען שותפות מיט'ן ווינד.

קריינע

ווארום ער איז נישט גערעכט ?

נאטע

גרויסע קעפּ מענשען; פארשטעהט א סך מיט נאך.

קריינעל

גענוג געזונד האט עס מיר געקאסט ביז איך האב ביי איהם גע־פועל'ט ער זאל געהן מיט מיר אהער.

נאטע

וואס ווילט איהר פון מיר ? !

חיים הערש

גאר נישט !

נאטע

גאר נישט איז — גאר נישט.

קריינע

אדרבה זעצט אייך, זאל מען זיך אויסריידען.

נאטע

נישטא פון וואס צו רעדען; איך וועל ביי איהם קיין ווינד נישט צונעהמען.

חיים הערש

אבער מיין חיונה וועסטו צונעהמען !

כאצקעל

קיין פשרות, רב נאטע, איך האב אין דעם א פערמעגען אריינגעלעגט.

נח

בעוויזט זיך אין דער אפענער טיר.

ביז ער וועט פון דארט נישט ארויסגעהן וועט מען צו קיין טאלק נישט קומען.

כאצקעל

מיך מיינסטו ?

נח

נעה פאר אלדע שווארץ יאהר !

נאטע

געה, דו, פאר אלדע שווארץ יאהר.

חיים הערש

וואס האט מען מיר אהער געבראכט ? שלאגען זיך קען איך אויף דער גאס.

קריינע

חיים הערש, זייט נישט קיין קינד. און דו, נח, איך וואָלט עס גאָר קיין מאָהל נישט געגלויבט אויף דיר.

חיים הערש

ער איז גערעכט.

נח

ביז ער וועט פון שטוב נישט ארויסגעהן וועל איך נישט אריינגעהן.

נאָטע

פון זיין פלאַץ.

געה פאר אלדע שווארץ יאָהר ; אימעצער האָט געשיקט נאָך דיר ?

קריינע

צו נאָטען.

נישט אנדערש דו האָסט זיך אָנגע'שכור'ט. וואָס ווילסטו פון מיין לעבען ? רעדט זיך דורך ווי מענשען, וואָס האָט זיך אזעלכעס אָנגעצונדען אין אייערע מחות, וואָס נאָר קריגען זיך ?

טודרוס

כע, כע — נו, מאַך קיין אָנשטעל נישט, חיים הערש, זעץ זיך, גיב אהער קריינע א בענקעל זאָל ער זיך זעצען. אָט אזוי... און דו שנעק שטעה נישט אין טיר און בונטעווע נישט. קום אריין זאָל מען זיך דורכרעדען.

נאָטע

איך האָב נישט וואָס צו רעדען, טאַטע.

חיים הערש

איך האָב אויך נישט וואָס צו רעדען.

נח

קום טאַטע א היים ; מיר וועלען זיך שוין אליין אנ'עצה געבען.

טודרוס

שווייג, דו שנעק. אַנ'עלטערער מענש הייסט דיר שווייגען ! און דו, חיים הערש, מאַך זיך נישט נאַריש. ער האָט פריהער אַנ'איבריג ביסעל בראָנפען גענומען, אָבער דו ביזט דאָך ניכטערען.

נאָטע

איך בעט דיר טאַטע מיש זיך נישט אין פרעמדע געשעפטען.

טודרוס

אויב ס'איז פרעמדע עסקים, וועל איך שווייגען.

ק ר ײ ס ע ל

ס׳איז אַלץ אײנס רב טודרוס ; איך בעט אײך פֿאָלגט איהם ניִשט.

נ ח

צײגט צו כאַצקלען.

ביז ער װעט ניִשט אַרױסגעהן װעט קײן טאָלק ניִשט זײן.

ק ר ײ ס ע ל

ער זיצט דיר אױפ׳ן קאָפּ ?

נ ח

יא, ער זיצט מיר אױפ׳ן קאָפּ.

ק ר ײ ס ע ל

קענסטו געהן אַהײם אױב דו װילסט.

ק ר ײ נ ע

זי זעצט מיט געװאַלד אַנידער חיים הערש׳ן.

נו, װאָס שװײגט איהר ?

נ אָ ט ע

כ׳האָב ניִשט װאָס צו רעדען.

ק ר ײ נ ע

אױס טרערען.

פֿאַר װאָס זענען מיר שונאים געװאָרען ? צװאַנציג יאָהר אָבגע־לעבט אין פֿרידען און מיט אַמאָהל זענען מיר שונאים געװאָרען.

נ אָ ט ע

מסתמא האָט עס בעדאַרפֿט אַזױ זײן.

ט ו ד ר ו ס

רעדט זיך דורך װי מענשען.

ק ר ײ נ ע

קום, נח, אַרײן. שטעה ניִשט אין טיר.

נ ח

איך קען דאָרט אױך בעשטעהן.

נ אָ ט ע

אַז מען בעדאַרף װערען שונאים — װערט מען. אַזױ בעדאַרף עס זײן. איהר זענט אָנגעקומען אַהער און איך בין דאָ אױפ׳ן בית־עולם געבוירען געװאָרען.

ח י י ם ה ע ר ש

דו האָסט אַ גרינגערע פּרנסה פֿון מיר.

נ אָ ט ע

איך קען זיך בייטען מיט דיר אויב דו ווילסט.

ח י י ם ה ע ר ש

מוחל... איך ציה די אָדערען ביז איך פערדין דאָס שטיקעל ברויט. איך בעדאַרף צו קיינעם נישט אָנקומען. מיין שטיקעל ברויט קאָסט מיר געגוג פּראָצענט און איך וועל נישט לאָזען אַז אימעצער זאָל עס מיר פון מויל אַרויסרייסען. (קלאַפּט מיט'ן פויסט אָן טיש) איך וועל נישט לאָזען מען זאָל מיר מיין ביסען ברויט פון מויל אַרויס־רייסען!

ק ר י י ס ע ל

היץ זיך נישט אַזוי; מען קען דאָך רעדען ווי מענשען.

נ אָ ט ע

און איך זאָג, אַז כ'וועל ביי קיינעם קיין ברויט נישט פערנעהמען. מיר איז נמאס געוואָרען צו זיצען אויפ'ן בית־עולם און אויסקוקען שטאָטישע מתים. איך האָב אַ דערוואַקסען קינד, איך וויל פון דאַ־נען אַרויסציהען און קיינער קען מיר נישט פערווערען.

ח י י ם ה ע ר ש

טאָ קויף דיר אַנ'אַנדער פּלאַץ. דאָ האָב איך שוין מיין שפּע איינ־געצווייגען און דו ווערסט עס מיר אונטערשלאָגען.

ק ר י י ס ע ל

ווארום ער איז דען נישט גערעכט?

ט ו ד ר ו ס

ווען דיין טאַטע וואָלט איצטער געלעבט וואָלט עפּיס אַנדערש דער־וויזען געוואָרען.

נ ח

וואָס דערצעהלט איהר מעשיות פון אַמאָהל? ווען כאַצקעל וואָלט זיך נישט אַריינגעמישט וואָלט זיי קיין מאָהל נישט איינגעפאַלען מילנער צו ווערען.

כ א צ ק ע ל

נאַרישקייטען. עס וועט שוין גאָר נישט העלפען. איך האָב אין דעם אַ פערמעגען אַריינגעלעגט. און איהר, נאָטע, זייט קיין קינד נישט; לאָזט זיך גאָר נישט איינרעדען.

ח י י ם ה ע ר ש

שטעהט אויף.

איך האָב דאָ נישט וואָס צו זיצען.

קריינע

איהר בעדארפט זיך ניט אזוי רעכענען. גאָט האָט פאר אַלעמען געזארגט.

קרייסעל

צרות האָט ער געזארגט פאר אַלעמען. ווען איהר קריינעשו וואָלט וויסען וואָס פאר א צרות מיר נעהמען זיך אויף אונזערע קעפּ. עס וועט נאָר דערפון אַנ׳אייביגע שנאה ארויסקומען. ס׳וועט שוין קיין יום־כפור אויך אפילו נישט העלפען, איך בעט אייך נאָך אמאָהל זייט זיך מישב.

נאָטע

איך האָב זיך שוין מישב געוועזען.

חיים הערש

נישטאָ וואָס צו מאכען.

נח

ציהט דעם פאָטער אַהיים.

קום, טאַטע, א היים. קום דו מאַמע אויך א היים. אז זיי וועלען בעדארפען וועלען זיי שוין צו אונז טרעפען.

נאָטע

ווערסט שוין ווארטען ביז איך וועל קומען צו דיר.

חיים הערש

וויל אַרויסגעהן.

קריינע

שטעלט זיך אין טיר.

זאָל איך שלעכט האָבען אויב איך וועל אייך ארויסלאָזען.

טודרוס

אפשר זאָל מען עס בויען בשותפות?

נאָטע

פאַר מיינע הענד בעדאַרף איך קיין שותפים נישט.

חיים הערש

זאָלען זיי בויען! (ער שפּאַרט זיך אַרויס אויף דער גאַס. נאָך איהם נח.)

קרייסעל

וואָס איז עס פאר אַנ׳אָנשיקעניש אויף אונזערע קעפּ? וועט עס גאָר דער וואָס אין הימעל מיינע יסורים נישט אָנזעהן? (געהט אַרויס.)

קריינע
שרייט איהר נאָך.

געהט נאָך נישט אוועק, קרייסעל!

נאַטע

זאָלען זיי געהן פאר אלדע שווארץ יאָהר.

קרייסעל

ביים זיך אָב די צונג!

כאצקעל

זאָלען זיי נישט שרעקען די גענז. אויך מיר א מענש. ער וועט נישט לאָזען. מען וועט שוין א סך פרעגען ביי איהם. כ'וועל געהן זעהן צי די פוהרען געהען נישט...

נאַטע

היט זיך דאָרט, אימעצער זאָל אייך, חלילה, נישט שלאָגען.

כאצקעל

איך האָב שוין קיין מורא נישט. זאָלען זיי... (געהט ארויס.)

קריינע

בעטראַכט זיך, נאַטע, וואָס מען געהט איצטער טאָהן. וואָס פעלט אונז דען דאָ?

נאַטע

איך וויל מעהר נישט זיין קיין קברן!

קריינע

צונעהמען ביי א מענשען די פרנסה...

נאַטע

איך נעהם ביי קיינעם נישט.

קריינע

איך האָב דעם גאַנצען כאצקלען נישט ליעב.

נאַטע

דאָס האָט נישט צו דיר און נישט צו איהם. איך וועל איהם בעצאָהלען דאָס וואָס ער האָט אויסגעלעגט און ער וועט מיר דאָ קיין גרויסע דעה נישט זאָגען.

קריינע

ער מיינט צום בעצאָהלען נאָך עפּיס צו האָבען.

נאַטע

טאָ וואָס זאָרגסטו? האָסט א בעסערען שידוך פאר דיין טאָכטער?

קריינע

איך וויל אָבער נישט, אז ס׳זאָל זיך צופלאַקערען אַ פייער. ס׳איז גלייכער פריהער איידער שפּעטער... (אַ געררויש אין דרויסען פון אָנקומענדע פוהרען.)

אַ שטימע

הינטערן פענסטער רופט.

כאצקעל ! כאצקעל !

נאַטע

די פוהרען זענען שוין אָנגעקומען.

קריינע

כ׳האָב מורא אז צרות נעהמען מיר זיך אויפ׳ן קאָפּ.

נאַטע

זיי נישט קיין אידענע.

צירל

גנב׳עט זיך אַרויס פון שטוב.

כאצקעל

אין טיר.

קומט אַרויס, נאַטע ; קומט איהר אויך, רב טודרוס. די פוהרען זענען אָנגעקומען. וואו וועט מען עס וואַרפען ?

נאַטע

אויף מיין פּלאַץ. אפילו די וועלט מעג זיך איבערקערען. איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט.

קריינע

טאָמער חלילה וועלען זיי זיך אָנהייבען.

כאצקעל

איך האָב אָבגערעדט מיט די פּויערים. מען וועט אַראָבוואַרפען און גאָר נישט. און אויב עס וועט קומען צו אַ געשלעג... איך האָב זיי צוגעזאָגט בראָנפען. ס׳וועט שוין רעכט זיין.

קריינע

איהר האָט אָנגעקוקט חיים הערשען ? ווי אַ גזלן אזוי האָט ער אויסגעזעהן... (פּלוצלינג) וואו איז דאָס קינד ? צירל, וואו ביזטו ?

נאַטע

איז דאָך נאָר וואָס געווען אין שטוב.

טודרוס
געהט אַרויס.
אַ שטימע
דרויסן.
כאַצקעל! כאַצקעל!
נאָטע
מען געהט, מען געהט! וואַרט כאַצקעל איך געה אליין וועל איך ווייזען וואו דאָס געהילץ אָראָבצוואַרפען.
קריינע
זאָלט איהר מיר לעבען, וואו איז צירל?
נאָטע
וואָס האָסטו זיך דערשראָקען? איז מסתמא ארויסגעגאַנגען.
כאַצקעל
איך געה אַליין... (אָב.)
קריינע
וויינט.
מוחל, מוחל... בעסער וואָלסטו זיך גאָר ניט אָנגעהויבען. ברענגען אַנ׳אומגליק אויף אונזער שטוב... די קינדער האָבען זיך ליעב.
נאָטע
וואָס האָסטו געזאָגט?!
קריינע
דאָס וואָס דו הערסט.
נאָטע
אזא גאָרנישט וועט מיר שוין אויך זאָגען אַ דעה? איך וועל עס אַרויסשלאָגען פון איהר קאָפּ.
קריינע
זי איז שוין קיין קליין קינד נישט.
נאָטע
זוכט אין צווייטען צימער.
וואו איז זי? איך וועל איהר די ביינער צוברעכען... איהר גליק וואָס זי האָט זיך ערגעץ אויסבעהאַלטען. (דרויסען אַ געשריי.)
קריינע
גאָט מיין גאָט, וואָס איז דאָרט? אַ געשלעג האָט זיך שוין אָנגעהויבען.

נאטע

לויפט אַרויס.

קריינע

קוקט אין פענסטער.

וואָס איז דאָ אַזעלכעס ?... צירעלע, מיין לעבען, וואו ביזטו ?

טודרוס

קומט אַריין.

אַזאַ יונגאַטש קען... אַט דער נח.

קריינע

וואָס איז געשעהן ? האָט איהר דאָס קינד נישט געזעהן דרויסען ?

טודרוס

דער גוטער יאָהר ווייסט איהר דאָרט. אַזאַ יונגאַטש. האָט איהם גענעבען מיט אַ דראָנג איבער'ן פלייצע.

קריינע

וועמען ? וואָס רעדט איהר ? !

טודרוס

נח האָט כאַצקלען דערלאַנגט.

צירל

רייסט זיך אַריין אין שטוב אַ צושראָקענע.

מאַמע !...

קריינע

וואו ביזטו געוועזן, קינד מיינס ? זעה ווי דו ביזט צושראָקען...

צירל

איך האָב זיך דערשראָקען...

נאטע

לויפט אַריין.

אַט איז זי... איך וועל דיר געבען, דו וועסט מיר אַליין אומקריכען!...

(וויל איהר שלאָגען.)

קריינע

בעשיצט איהר.

אַוועק משוגע'נער. ס'וועט דיר מעהר נישט פעלען טאַטער טהוסטו איהר אַ ריהר. (דרויסען אַ געשריי.)

נאטע

כאַפּט אַ רידעל און וויל אַרויסגעהן.

קריינע

לאָז דעם רידעל אין שטוב. מיין קינד, לאָז איהם נישט געהן מיט'ן רידעל.

נאָטע

רייסט זיך אַרויס אויף דער גאַס.

קריינע

צו טודרוס'ן, וואָס קוקט אָנגעשטרענגט אין פענסטער.

געהט איהר שוועהר אויף אַרויס. לאָזט ניט, אז ס'זאָל קומען צו א געשלעג. בלייב דאָ, מיין קינד, איך וועל אליין געהן. וועה איז מיר, ווינד איז מיר! וואָס האָט מען געוואָלט האָבען פון מיין לעבען?... (די קולות אין דרויסען ווערען שטאַרקער.)

כאַצקעל

לויפט אַריין.

גיט מיר א האַק! איך וועל איהם זיין קאָפּ צושפּאַלטען. (זוכט.)

קריינע

וואָס טהוט איהר? קומט בעסער לאָמיר זיי פונאנדער נעהמען. וואָס ווילט איהר טאָהן מיט א האַק?

כאַצקעל

נישט געפינענדיג, לויפט אַרויס.

קריינע

קוקט אין פענסטער.

וועה איז מיר, ווינד איז מיר... די גוים שלאָגען זיך. עס פליהען שטיינער ווי קאַרטאָפעל. אוי וועה איז מיר, די גוים הרגנען זיך...

קריסעל

לויפט אַריין.

וואָס זיצט איהר קריינע אין שטוב? לאָמיר לויפען זיי צונעהמען. מען וועט זיך נאָך חלילה צום טויט פערהרג'נען. אפשר פופציג גוים האָבען זיך צובונטעוועט. ער האָט זיי אָנגעשיכורט, אז מיר אַרט נישט. זאָל מען בויען, זאָל מען...

נח

הינטערן פענסטער.

מאַמע, קום אַרויס פון דאָרטען!

קריינע

קום אַריין נח'ל; קום אַריין אין שטוב.

ק ר י י ס ע ל

קום אריין, מיין קינד.

צ י ר ל

נח, קום אריין אין שטוב!

ק ר י י נ ע

רוף דעם טאטען אהער.

ק ר י י ס ע ל

ער איז אנטלאָפען געווארען... קומט קריינעשו, מיין גאָלד, לאָמיר זיי מיט געוואלד אריינגעהמען. קומט, זאָלט איהר מיר געזונד זיין.

ק ר י י נ ע

איך געה, איך געה.

ק ר י י ס ע ל

קום דו, צירל, אויך מיט אונז. וועסט וויינען פאר דיין טאטען, וועסט קלאָגען. ער וועט פאָלגען, ווארום איך וועל עס נישט אויס־האלטען. (דרויסען א ליארם.)

ק ר י י נ ע

קומט גיכער לאָמיר זיי נישט דערלאָזען... צירל וועט זיין אין שטוב (לויפעןביידע ארויס.)

צ י ר ל

בלייבט אליין. לויפט א צושראָקענע צו די פענסטער.

ד אָ ב ע

קומט אריין. בלייבט נעבען טיר.

מען שרייט אויף דער גאס. מען וועקט מיינע קינדער אויף. (דרויסען שרייט מען נאָך שטארקער) מיינע קינדער! מיינע קינדער... מען וועט זיי נאָך מיט שטיינער דער׳הרג׳ענען...

צ י ר ל

געה ארויס פון דאנען, איך האָב מורא פאר דיר.

ד אָ ב ע

מען וועקט מיינע קינדער אויף. זיי וועלען מיר נישט לאָזען א גאנ־צע נאכט שלאָפען.

צ י ר ל

געה ארויס פון דאנען.

ד אָ ב ע

הערט זיך צו.

מיינע קינדער וויינען. אלע האָבען זיך שוין אויפגעכאפט.

צירל

שרייט.

מאַמע! מאַמע! קום אַריין אין שטוב!

דאָבע

אַ... מיינע קינדער... (דרויסען הערט זיך אַ געשריי, זי לויפט אַרויס.)

קריינע

שלעפט מיט געוואַלד נאָטען פאַר אַ פאָלע. וויינט.

שוין. מאַך אַ סוף פון מיין לעבען, וואָס ווילסטו נאָך, נעהם און גראָב אויס אַ קבר און וואַרף אַריין דיין ווייב מיט דיין קינד און אַ סוף מיט אַנעק זאָל עס נעהמען.

נאָטע

איך וועל טאָהן וואָס כ'וועל וועלען.

קריינע

דו וועסט טאָהן וואָס דו וועסט וועלען, אָבער איצטער זייַ אין שטוב.

נאָטע

וויל אַרויסגעהן.

קריינע

איך וועל מיר אַ מעשה אָנטאָהן. לאָז איהם נישט געהן מיין קינד.

טודרוס

קומט אַריין.

אַנ'איינפאַל אביסעל. צובונטעווען גוים זיי זאָלען זיך שלאָגען. כע־בע, וועמעס אַרבייט איז עס געווען? אויב כאַצקעל האָט עס געטאָהן — האָב איך פיינד אַזעלכע מלאכות.

קריינע

בעסער, שווער, לאָזט איהם נישט אַרויסגעהן אויף דער גאַס.

נאָטע

האָב קיין מורא נישט. איך בעדאַרף די קריגערייען נישט האָבען. אויף מיין פלאַץ קען איך טאָהן וואָס איך וויל... (מיט'ן פינגער צו צירלען) און דו וועסט זיך חבר'ן מיט מיין זוהן — איך וועל פון דיר דיין פעל אַראָבשינדען. דו האָסט געהייסען דערלאַנגען כאַצקלען מיט אַ דראָנג?!

צירל

איך חבר זיך נישט.

טודרוס

וואָס אַנ׳אמת איז אַנ׳אמת, דער בחור געפעלט מיר.

נאָטע

ווערט ער די כפרה מיט זיין טאַטען.

טודרוס

ס׳איז אַנ׳עולה, נאָטע.

נאָטע

ס׳איז מיינע דאגות. (נעהמט צירל׳ען פאַר׳ן האַנד) דו חצופה, דו ווילסט נאָך העזה האָבען קריכען דעם טאַטען אין וועג אריין? וואָס האָסטו אַזעלכעס געזאָגט כאַצקלען?

צירל

וואָס כ׳האָב איהם געזאָגט?

נאָטע

יאָ, וואָס האָסטו אַזעלכעס געזאָגט... וואָס וויינסטו? וואָס קלאָגסטו? ס׳איז נאָך פון דער ערד נישט אויסגעוואַקסען און...

טודרוס

לאָז איהר אָב. זי פערשטעהט גאָר נישט, זי ווייסט גאָרנישט. איך האָב איהם אויך נישט פיינד. אַ בריה אַ בחור.

נאָטע

וועמען מיינסטו?

טודרוס

איך מיין וועמען איך מיין. מאַך קיין אָנשטעל נישט.

קריינע

ער נעהמט נאָך דערווייל נישט דיין טאָכטער.

נאָטע

איז נישט. וועל איך מיר טאַקי אָוועקזעצען קלאָגען.

צירל

ער איז אַ גרויסער בעריהמער; אַ ליגנער.

נאָטע

מען פרעגט נישט ביי דיר.

צירל

ער האָט זיך פאַר מיר בעריהמט, אַז ער וועט דיר פאַר אַ גביר מאַכען.

נ אָ ט ע

איך קען אליין מיין שטעדטיל בעשטעהן !

ק ר י י נ ע

אפשר קען מען זיך נאָך איצטער דאָפון אָבוואָרפען ? זאָל ער בויען אליין. זאָל ער טאָהן וואָס ער וויל ?

נ אָ ט ע

דאָס וועלען מיר שוין זעהן. זאָל חיים הערש נישט מיינען, אז די גאַנצע וועלט איז זיינע. ער זאָגט, אז ער וועט נישט לאָזען. איך וואוין דאָ לענגער פון איהם. איך האָב דאָ מיינע אָדערען אויס־געצויגען און ער וועט מיר גאָר דאָ קומען דעות זאָגען. (דרויסען געשרייען.)

כ א צ ק ע ל

לויפט אריין אַ צושראָקענער, פערמאַכט די טיר הינטער זיך. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיר ווי מען וואָלט מיט אַ שטיין דערלאַנגט.

ק ר י י נ ע

וואָס איז ווידער ?

נ אָ ט ע

ווער איז עס ? !

כ א צ ק ע ל

איך וועל איהם היינט אין דער ערד אריינשלאָגען.

ט ו ד ר ו ס

ווער איז עס, נח ?

כ א צ ק ע ל

ווען איך לויף נישט אריין אין שטוב וואָלט ער מיר דעם קאָפּ צו־שפּאָלטען. (וויל ארויסגעהן.)

נ אָ ט ע

זיי אין שטוב... ביי מיר איז שוין פריהער רעכט געוועזן נאָך צו־געבען — נאָר איצטער... אפילו מיין קאָפּ זאָל אין דער ערד ליגען, איך וועל שוין נישט נאָכגעבען...

כ א צ ק ע ל

ווי די גאַנצע וועלט וואָלט פאר זיי נאָר געווען.

נ אָ ט ע

מיר וועלען שוין זעהן... (אַ שטיין טרעפט אין פענסטער. די שויבען ווערען צושמעטערט. אלע טרעטען אָב אין אַ זייט.)

קרײנע

אין גאָטעס װילען, װער טהוט עס ? !

נאָטע

װער איז דער װאַרפער, איך װעל איהם א לעבעדיגען בעגראָבען.

טודרוס

געהט אָב פון פענסטער, עס קען נאָך אַ שטײן פאַלען.

נאָטע

בעקוקט דעם שטײן.

אַ שטײן אַביסעל... איצט זעהט אוים, װעט קײן שלום שוין נישט זײן. (דורכ'ן פענסטער פליהט אַרײן אַ צװײטער שטײן. דער עולם דערשראָקען בלײבט שטעהן פאַרזיכטיג אין אַ זײט קוקענדיג צום פענס־טער און װאַרטענדיג אויף אַ דריטען שטײן.)

פיערטעס בילד

בײַ חיים הערש'ן. הערבסט. בײַנאַכט.

קרײַסעל
זיצט בײַם אויווען, פליקט פעדערען.
חיה
העלפט איהר כלומר'שט צו.
קרײַסעל
איך בעט דיר, העלף מיר נישט, ווארום דו פיהרסט נאָר איבער די פעדערען.
חיה
איך פיהר נישט איבער.
קרײַסעל
רעד צו איהר און רעד צו דער וואַנד — אַלץ אײנס.
חיה
פאַר וואָס פליק איך שלעכט?
קרײַסעל
דו ברעכסט אָב שלעכט די שטעקלאַך און עס בלײַבט איבער אײן די פעדערען. געה אַרויס און זאָג דעם טאַטען ער זאָל אַרײַנקומען עסען וועטשערע, וואַרום, זאָג איהם, עס וועט ווערען קאַלט.
חיה
נאָך צעהן פעדערען וועל איך אָבפליקען... נו שוין נאָך פינף און דער־נאָך וועל איך געהן.
קרײַסעל
מעהר רעד איך נישט צו דיר.
חיה
נו שוין, נאָך צוויי, נאָך אײנעם... אָט געה איך שוין... (זי עפענט די טיר אַרויסצוגעהן, נאָר בעמערקענדיג אימעצען הינטערן טיר דערשרעקט זי זיך און אַ געשרײ געבענדיג לויפט זי צו דער מוטער.)
קרײַסעל
וואָס איז געשעהן?
חיה
אימעצער שטעהט הינטער'ן טיר.

קרייסעל

וועמען האסטו געזעהן ?

חיה

אפשר די משוגע'נע דאבע. כ'האב זיך אזוי דערשראקען.

קרייסעל

געהט צום טיר.

ווער איז דארט ?

חיה

הינטער'ן טיר קוק, מאמע.

קרייסעל

צירל איז עס גאר... גאט איז מיר דיר, צירל, וואס שטעהסטו הינטערן טיר ? קום אין שטוב אריין.

חיה

לויפט אויך צום טיר.

טאקי צירל.

קרייסעל

זי פיהרט אריין ביים האנד צירל'ן א בלאסע און צושראקענע.

וואס איז מיר דיר, מיין קינד ? ווי קומסט אהער איצטער ?

צירל

איך האב מורא דער טאטע זאל מיר נישט דערזעהן. ער קאן זיך דערוויסען אז איך בין דא.

קרייסעל

האב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאזען מען זאל דיר בייז טאהן, אבער וואס איז געשעהן ?

צירל

אוים טרערען.

פאר וואס זענען מיר אזעלכע שונאים געווארען ?

קרייסעל

וואס קען מען העלפען, מיין קינד ? מסתמא וויל אזוי גאט. איך האב אייך קיין שלעכטס נישט געוואונשען. אבער, זאג מיר פארט וואס איז אזעלכעס געשעהן וואס דו ביזט פון דער היים אוועק ?

צירל

דער טאטע האט מיך געשלאגען בין איך פון דער היים אנטלאפען.

קרייסעל

וועה איז מיר, וואָס האָט ער צו אַזאַ טייער קינד ?

צירל

איצטער זיצט ביי אונז כּאַצקעל, בין איך פון שטוב אַנטלאָפען גע־וואָרען.

קרייסעל

האָסט עס נישט בעדאַרפט טאָהן, נשמה מיינע. ס׳איז דאָך אַזוי נאָהנט, דער טאַטע קען זיך נאָך דערוויסען, אַז דאָ ביזטו. עס פעהלט מיר חלילה נאָך. —

חיה

אריינרופען דעם טאַטען עסען וועטשערע ?

קרייסעל

וואַרט אַ מינוט. איך האָב מורא, אַז דער טאַטע...

צירל

איך וועל פון דאַנען מיט גוטען נישט אַוועקגעהן.

קרייסעל

האָסטו נח׳ן געזעהן ?

צירל

ניין. נח איז מיר אַ שונא געוואָרען.

קרייסעל

רעד נישט אַזעלכע ווערטער — וואָס קען ער חלילה האָבען צו דיר ?

צירל

ער ווייזט זיך אַפילו נישט. איך ווייס פאַר וואָס. אַלע זענען מיר שונאים געוואָרען, און איך האָב זיך נישט וואו אויסצובעהאַלטען.

קרייסעל

שמייכעלט.

ביזטו אַהער געקומען. אַך, דו נאַריש קינד. זעהסטו, אַזוי וויל גאָט. וואָלט איך דען, קינדערלאַך, געהאַט עפּעס, חלילה, געגען אייך ? האָבען זיך די טאַטעס איינגע׳עקשנ׳ט איינער דעם אנדערען אומ־גליקליך צו מאַכען. איך וויין, איך קלאָג — עס העלפט נישט. וואָס קען איך דען מעהר טאָהן ?

צירל

די מאַמע האָט מיט׳ן טאַטען גערעדט, געוויינט. ער האָט נישט געוואָלט פאָלגען.

קרייסעל

וואָס קומט דאַפון אַרויס ? איצטער האָבען מירביידע קיין פּרנסה נישט.

צירל

כאַצקעל מאָנט ביים טאַטען געלד און דער טאַטע האָט איהם נישט צוגעבען.

קרייסעל

פרעג צואוואָס האָט מען עס בעדאַרפט ?

צירל

טוליעט זיך צו קרייסלען.

וואָס וועט איצטער זיין ? וואָס וועט איצטער זיין ?

קרייסעל

דו וועסט מוזען פאָלגען דעם טאַטען. איך האָב צו דיר חלילה גאָר נישט.

צירל

וואָס בעהאַלט זיך נח אויס, איך זאָל איהם קיין מאָהל נישט זעהן ?

קרייסעל

נח פאָלגט אויך זיין טאַטען.

צירל

איך וועל איהם אַליין בעטען.

קרייסעל

וועמען מיינסטו ?

צירל

איך וועל בעטען אייער מאַן ער זאָל ווערען שלום מיט אונז. איך קען מיין טאַטען נישט בעטען. ער כאַפּט זיך באַלד שלאָגען, איך שעהם זיך צו דערצעהלען וואָס ער מאַכט פון מיר.

קרייסעל

נישט געדאַכט זאָל עס ווערען...

חיה

אָ, ווען מען שלאָגט מיר וואָלט איך —

קרייסעל

שווייג, מען פרעגט נישט ביי דיר וואָס דו וואָלסט געטאָהן. געה רוף אַריין דעם טאַטען. זאָג איהם נישט אַז אימעצער איז דאָ אין שטוב. אפשר קען נח אויך אַריינקומען.

חיה

געהט אַרויס.

צירל

פאַלט צו צו קרייסלען.

האָט רחמנות אויף מיר. ראַטעוועט מיר פון מיין היים. נעהמט מיר אַריין אין אייער שטוב. איך וועל אָהן נח'ן נישט איבערלעבען.

קרייסעל

האָסט נח'ן אויך אַזעלכעס געזאָגט.

צירל

ניין. איהם קען איך עס נישט זאָגען. דערפאַר וואָס ער איז זעהר גרויס ביי זיך און איך בין עס אויך. ער האַלט מיט'ן טאַטען זיינעם און איך... איך בעט אייך... איך וועל אַרויסגעהן איידער אייער מאַן קומט אַריין.

קרייסעל

איך האָב פאַר דיין טאַטען נאָך מעהר מורא. ער וועט זיך דערוויסען אַז דו ביזט דאָ וועט ער נאָך די שויבען אויסשלאָגען. פאָלג מיר מיין קינד און געה אהיים.

צירל

ברעכט די הענד.

ווי זאָל איך געהן? וואוהין זאָל איך געהן, איך וועל אין דער וועלט אַריין אַנקלויפען. איך וועל לויפען צוריק אויפ'ן בית-עולם און אַ לעבעדיגע זיך אין קבר וואַרפען.

קרייסעל

איך האָב, חלילה, צו דיר גאָר נישט. נו, זיי נישט אַזוי צושראָקען (זי קוסט איהר און בערוהיגט איהר) זיי נישט אַזוי געפאַלען ביי זיך, עס קאָן נאָך אַלץ געמאַלט זיין.

קריינע

קומט אַריין נישט טויט, נישט לעבעדיג.

דאָ איז זי גאָר. וועה איז דער מאַמען.

קרייסעל

איהר זענט נישט אין קיין פרעמדע שטוב און איך ווינש אייך קיין בייז נישט. קינדער ווילען נישט וויסען פון דעם וואָס טאַטע מאַמע זענען אויף שטעך-מעסער.

קריינע

אהיים זאָלסטו מיר געהן!

קריסעל

טרייבט איהר נישט מיט געוואַלד. אַז זי איז אַהער געקומען מסתמא ווייסט זי אַז דאָ איז מען איהר קיין שונאים נישט. גאָטעניו, וואָס איך ווינש איהר זאָל עס אויסגעהן צו מיין קאָפּ.

קריינע

וואָס ווילט איהר פון מיר האָבען?

קריסעל

איך וויל פון אייך גאָר נישט, קריינעשו. זאָל מיר גאָט שטראָפען אויב איך מיין חלילה אין הארצען עפּעס אַנדערש.

קריינע

צו צירלען.

מיין קרוין, מיין לעבען; קום אהיים, ווארום דער טאַטע וועט די שטוב איבערקערען.

צירל

אין דער היים איז מיר שלעכט — אַנקלויף איך.

קריינע

וואָס רעדסטו, מיין קינד? וואָס איז דיר שלעכט אין דער היים? איך מאַך דאָך קיין אויג נישט צו ביי נאַכט און אַלץ צוליעב דיר. וואָס איז דען מיין לעבען ווערט חלילה אָהן דיר?

צירל

כאַצקעל וועט מיין חתן נישט זיין!

קריינע

געהערט רייד אַ ביסעל? דאַריבער אנקלויפּסטו פון דער היים. און אויב אַנקלויפען ביזטו אַהער געקומען... גאָטעניו פאָטער, וואָס שטראָפסטו מיר אַזוי שווער?

צירל

אויב דו ווילסט נישט, איך זאָל דאָ זיין, וועל איך אויף דער גאַס אַרוים אָבער אַהיים וועל איך נישט געהן ווי לאַנג ער וועט זיצען אין שטוב ביי אונז.

קריינע

ער איז שוין לאַנג אוועקגעגאַנגען.

צירל

איך ווייס, אַז ער איז נישט אוועקגעגאַנגען. וואָס ווילסטו האָבען פון מיר, מאַמע? איך האָב אַ האַרץ און ס'האַרץ לאָזט מיר נישט... איך קען נישט מאַמע, שלאָגט מיר, שניידט מיר אויף שטיקער — איך וויל נישט.

קריינע

נישט אַנדערש דו ביזט פון זינען אַראָב. פון וועמען האָסטו אַזעל־כע ווערטער געהערט?

צירל

איך האָב עס פון קיינעם נישט געהערט. איך אַליין זאָג, אַז איך וועל אהיים נישט געהן, ביז דער טאַטע וועט מיר צוזאָגען, אַז ער וועט מיך נישט טרייבען צו איהם.

חיים הערש

קומט אַריין, הינטער איהם געהט חיה.

קריינע

וויינט.

גאָטעניו פאָטער וואָס האָסטו צו מיין לעבען?...

חיים הערש

קוקט גאַנץ פעדעכטיג צו דעם אַלעמען. ער זעצט זיך אַנידער. שווייגט.

קרייסעל

נו, וואָס שווייגסטו, חיים הערש?

חיים הערש

כ'האָב גאָר נישט וואָס צו זאָגען. איך קוק, וואָס עפּיס פּלוצלונג צו מיר זיך אַראָבגעלאָזען — עפּיס אַ צרה געטראָפען אין מיהל, זאָל איך אפשר געהן פאַריכטען? די מיהל שטעהט זעה איך.

קריינע

איהר טאָרט עס נישט רעדען, חיים הערש!

חיים הערש

וועסט מיר, קרייסעל, געבען עסען. איך בעדאַרף געהן אין מיהל אַריין. דער אינגעל וועט זיך נישט קענען אַליין אַנ'עצה געבען.

קרייסעל

זעה, זיי זענען געקומען אהער — אפשר האָבען זיי עפּיס צו רעדען.

חיים הערש

איצטער רעדען? וואָס וועט איצטער פון רעדען אַרויסקומען? דאָס

וואָס עס האָט בעדאַרפט — איז געשעהן. אייך, ווייבער, האָט זיך אפשר פערבענקט איינער צום אנדערען, איך בענק נישט נאָך נאָטען. דער אַלטער קומט נאָך אַ שמעק טאַבאַק בעטען — און אפשר אויס־צוקוקען וואָס ביי מיר אין מיהל הערט זיך — ווער ווייסט !

קריינע

גאָט איז מיט אייך, חיים הערש...

חיים הערש

אויב איהר זענט געקומען אויספאָרשען וואָס ביי מיר הערט זיך, קען איך אייך זאָגען, אז איך האָב פאַר אייך קיין מורא נישט ! גאָט צו דאַנקען, ער פערלאָזט מיר נישט. ארבייט האָב איך גענוג, געזונד בין איך אויך... (צו קרייסלען) דו גיסט מיר עסען ? איך האָב קיין צייט נישט צו וואַרטען.

קריינע

אמת'ע רשעים.

קרייסעל

דו בעדאַרפסט אזעלכעס נישט רעדען, חיים הערש, די קינדער אין די אויגען.

חיים הערש

וואָס האָט עס מיט די קינדער צו טאָהן ? זאָלען די קינדער אויך וויסען, אז נאָטע מיט חיים הערשען זענען זיך שונאים איינער דעם אַנדערען. זאָלען די קינדער וויסען, אז נאָטע האָט זיך אויף מיר אָנגעזעצט דעם ביסען ברויט פון מויל אַרויסצורייסען. נאָטע וועט פאַר געלד זיין איינציגע טאָכטער אויך פאַרקויפען. איך פער־שטעה אַלץ. (צו צירלען) דיין טאַטע וויל דיר צום יונגאַטש פער־קויפען און דו ווילסט נישט — דאָס איז די מעשה. איך ווייס עס... (אויפ'ן הויכען קול) איך האָב פאַר אייך קיין מורא נישט. איהר וועט מיר מיין ברויט נישט צונעהמען !

קריינע

קוקט איהם אָן ווי אַ פערווירטע. פלוצלונג.

טפוי, זאָלט איהר ווערען (לויפט אַרויס פון שטוב.)

צירל

וועלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען מיט'ן פנים צום פענסטער וויל אויך אַרויסגעהן.

חיים הערש

געה נאָך נישט אוועק. וואַרט, איך וויל דיר זאָגען וואָס דו זאָלסט איבערגעבען דעם טאַטען.

קרייסעל

איך בעט דיר, חיים הערש, זאָלסט שוויינען ? (זי נעהמט אַרום ציר־לען. קוסט איהר און פיהרט איהר אַרויס פון שטוב) זיי נישט צושראָ־קען מיין קינד. קיין בייז זאָל נישט זיין, געה אַהיים און שרעק זיך נישט. הער נישט וואָס מיין מאַן רעדט.

חיים הערש

מיט זיין פריהערדיגען טאָן.

זאָלסט שוין יאָ הערען וואָס איך רעד. דו געה אהיים און זאָג דיין טאַטען אז ער זאָל געהן צוריק אויפ׳ן בית עולם קברים גראָבען. און די מיהל זאָל ער מיר איבערגעבען, וועל איך איהם בעצאָהלען פאַר איהר. איך בין נאָך גענוג רייך. (לאַכט)

קרייסעל

חיים הערש, איך וועל מיר א מעשה אָנטאָהן.

חיים הערש

שרייט אין טיר אַרויס איבער קרייסעל׳ס קאָפּ.

נישט נאָר איין אומגליק וועט זיך אויף דיין טאַטען ארויפכאַפּען, דאָס איז נאָר אנ׳אָנהויב !...

קרייסעל

שטום, שטום שוין אמאָל. —

חיים הערש

זאָל זי געהן פאַר אַלדע שווארץ יאָהר. וואָס איז זי געקומען אהער ?

קרייסעל

דערלאַנגט איהם אַ שיסעל וועטשערע.

עס, עס, און דרעה מיר נישט מיין קאָפּ.

חיים הערש

רוקט אָב פון זיך די שיסעל.

כ׳בין דיר מוחל... וואָס האָבען זיי דאָ געוואָלט ?

קרייסעל

גאָר נישט.

חיים הערש

זיי האָבען דאָך עפּיס יאָ געוואָלט. ביי איהר זענען געווען די אויגען פערוויינט דאכט זיך מיר.

קרייסעל

ביזט נאָך ערגער פון נאָטען. אזעלכע רייד ווי דו האָסט גערעדט קען נאָר א מענש מיט א גזלנ'שע הארץ.

חיים הערש

אפשר זאָל איך זיי שיקען מיין זוהן? די מיהל שטעהט דאָרט, עפּיס איז דאָרט קאַליע געוואָרען.

קרייסעל

רעד נישט צו מיר.

חיה

אין פענסטער קוקענדיג

זי איז צום מיהל געגאנגען.

חיים הערש

ווער איז צום מיהל אוועק?

חיה

ציררל איז אוועק אין אונזער מיהל. אט איז זי שוין ארויף אויף די טרעפּ.

חיים הערש

שפּרינגט אויף.

איך וועל איהר פון אַלע טרעפּ אראָבוואַרפען.

קרייסעל

זאָלסט נישט געהן זאָג איך דיר. איך וועל זיך א מעשה אָנטאָהן.

(שטעלט זיך אין טיר.)

חיים הערש

לאָז מיר, זאָג איך דיר.

קרייסעל

נעהם א מעסער און צושנייד מיר מיין הארץ. איך וועל דיך אוועקווארפען און לויפען אהין וואו די אויגען וועלען מיר טראָגען.

חיים הערש

וויל ארויסמאַכען די טיר וועלכע קרייסעל בעשיצט מיט אַלע כחות.

דו וועסט מיר לאָזען צו גיין?

קרייסעל

הרג'ע מיך, איך וועל דיר נישט לאָזען.

חיים הערש

נישט אנדערש ביזט משוגע געוואָרען. זעה נאָר ווי דו זעהסט אויס...

קרייסעל

אָדער מיין לעבען אָדער דיין לעבען, איך וועל דיר נישט לאָזען געהן...
(וויינט) איך וועל עס אפשר נישט אויסהאַלטען.

חיים הערש

געהט אוועק פון טיר.

איך קען שוין זעהר שעהן אויסזעהן. אַלע האָבען געמאכט א יד־אחת געגען מיר.

קרייסעל

די קינדער האָבען זיך ליעב. זיי קענען איינער אָהן דעם אנדערען נישט לעבען.

חיים הערש

איך וועל איהם ארויסטרייבען ווי דעם משוגע'נעם הונד.

קרייסעל

זי האָט דאָ געוויינט ווי א קינד וואָס דער טאַטע וויל זי אוועקגעבען צו כאַצקלען.

חיים הערש

ביזטו די שדכנטע פאַר דיין קינד ? עס וועט נישט זיין !

קרייסעל

עס וועט יאָ זיין.

חיים הערש

עס וועט נישט זיין ! סיידען מיין קאָפּ וועט ליגען אין דער ערד.

קרייסעל

מען וועט ביי דיר נישט פרעגען.

חיים הערש

מען וועט שוין ביי מיר יאָ פרעגען.. איך זאָג עס וועט נישט זיין סיידען מיין קאָפּ וועט ליגען אין דער ערד. געה, חיה, זאָג נח'ן ער זאָל די מינוט פערשטעלען די מיהל און קומען אין שטוב אריין.

קרייסעל

געה נישט, מיין קינד.

חיים הערש
וויל נעהמען דעם פּאַס...
זאָלסט מיר שוין געהן.
חיה
לויפט אַרויס.
קרייסעל
וואָס ווילסטו האָבען פון מיין לעבען ? וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיין לעבען ?
חיים הערש
זעצט זיך ביים טיש אין ערוואַרטונג.
זאָל ער אהער קומען. איך וועל איהם די ביינער צוברעכען, אזוי וועט עס נישט פערבלייבען. אָדער מיין לעבען אָדער זיין לעבען (קלאַפּט אין טיש) אָדער מיין לעבען אָדער זיין לעבען.
קרייסעל
משוגענער.
חיים הערש
מען קען שוין משוגע ווערען פון אזעלכע ווייב און קינדער.
קרייסעל
געה עסען.
חיים הערש
איך בין שוין זאַט.
קרייסעל
איך פרעג דיר, וואָס איז דאָס קינד שולדיג, אז איהר טאַטע איז א רשע ? זי האָט דאָ געוויינט, אז ס'האָט מיר מיין הארץ געשניטען.
חיים הערש
עס וועט גאָר נישט העלפען. באַלד קומט צו אַלץ א סוף (קוקט אין פענסטער) אָט אזוי. ער האָט פערשטעלט די מיהל.
קרייסעל
מיר וועלען שוין זעהן. מיינסט אז דו פערצאַפּסט מיר דאָס בלוט וועט עס דיר געשענקט ווערען ? (הינטער דער טיר הערט זיך נח'ס רעדען.)
חיים הערש
מיט ועמען רעדט ער עס ?

נ ח

בעווייזט זיך אין טיר. פיהרט פאַר'ן האַנד צירלען.

קום אריין, האָב קיין מורא נישט.

חיים הערש

ווענמען פיהרסטו דאָרט ?

קריינדעל

קום אריין צירל, האָב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאָזען מען זאָל דיר חלילה בייז טאָהן. (קומען אַריין. נאָר צירל בלייבט נעבען טיהר.)

חיים הערש

קום צו מיר מיין זוהן.

נ ח

וואָס ווילסטו ?

חיים הערש

האָסט די מיהל פאַרשטעלט ? זיי קענען דאָרט מיינען, אז ביי מיר אין מיהל איז שוין נישטאָ וואָס צו טאָהן, אז כ'האָב שוין חלילה נישט וואָס צו מאַהלען. (צו צירלען) קענסט זאָגען דיין טאַטען, אז ווען ביי איהם וועט שוין פייפען דער דלות וועל איך נאָך האָבען פון וואָס שבת צו מאַכען.

נ ח

פאַר וואָס האָסטו געהייסען די מיהל פאַרשטעלען ?

חיים הערש

ווייל איך וויל דיר מעהר נישט האָבען פאַר קיין מילנער און איך וויל דיך נישט האָבען פאַר קיין קינד !

נ ח

איז נישט.

חיים הערש

דיין פוס זאָל דאָ מעהר נישט זיין !

נ ח

אפשר ועסטו זיך אָהן מיר מאַכען בעסער.

חיים הערש

צו צירלען ווייזענדיג.

ווער איז זי דיינע ?

נ ח

זי איז מיינע גאָר נישט.

ח י י ם ה ע ר ש

איז זי דיינע גאָר נישט, טאָ פאַר וואָס גערט זי אהער ?

נ ח

שווייגט.

ח י י ם ה ע ר ש

וואָס שווייגסטו ? איך פרעג דאָך עפּיס ביי דיר ?

נ ח

גאַנץ אונערוואַרטעט.

איך וויל נישט דו זאָלסט איהר פערשעהמען ווען זי קומט אהער.

ח י י ם ה ע ר ש

אַזוי גאָר... נו גוט. איך וויל זי נישט פערשעמען... קום צו מיר צירל. האָב פאַר מיר קיין מורא נישט.

ק ר י י ס ע ל

אסור ועט דיר זיין אויב דו וועסט איהר אַזעלכעס זאָגען...

ח י י ם ה ע ר ש

מעגסט צו מיר צוגעהן.

צ י ר ל

געהט צו.

ח י י ם ה ע ר ש

אָט זעהסטו, מיין קינד איז מיר א שונא. איך פרעג איהם און ער ענטפערט נישט.

צ י ר ל

וואָס האָט איהר צו מיר, אויב מיין טאַטע האָט אייך שלעכטס געטאָהן ?

ח י י ם ה ע ר ש

דו רעדסט ווי אַנ'אַלטער, טאַקי וואָס האָב איך צו דיר...

צ י ר ל

גלויבט מיר, אַז איך האָב נישט איין מאָהל געוויינט און געקלאָגט, אַז דער טאַטע זאָל עס נישט טאָהן.

ח י י ם ה ע ר ש

און ער האָט דיר נישט געפאָלגט. — זאָג מיר, ווער שיקט דיך אָבער צו פערדרעהען מיין קינד דעם קאָפּ ?

קרייסעל

חיים הערש, איך וועל דיך אוועקוואַרפען.

צירל

איך בין אין דעם נישט שולדיג. איך פאָלג אויך נישט צוליעב דעם מיין טאַטען און מיין מאַמען — וואָס קען איך העלפען ?...

חיים הערש

געהטביידע פאַר אַלדע שוואַרץ יאָהר !

נחה

איך זאָג דיר, טאַטע, נאָך אַמאָהל, אז איך קען אליין מיין שטעדטיל בעשטעהן.

חיים הערש

אויב דאָס איז דיין כלה, געה זיך מיט איהר. געה צו נאָטען. דיין פוס זאָל דאָ מעהר נישט זיין. איהר האָט דאָך שוין ביידע געווים אָבגערעדט אפילו ווען חתונה זאָל זיין...

קרייסעל

בעדענק דיר חיים הערש וואָס דו רעדסט. האָב גאָט אין הארצען. געה מיין קינד, נח'ל, געה לאָז די מיהל און שטעה נישט דאָ.

חיים הערש

צעשרייט זיך.

מען בעדאַרף נישט ! איך קען אליין, איך אליין, אליין !...

דאָבע

קומט אַריין. בלייבט שטעהן נעבען טיר.

קרייסעל

נאַ דיר נאָך אַן'אָנשיקעניש. וואָס בעדאַרפסטו איצטער דאָ ? ווילסט עסען ?

דאָבע

מיינע קינדער וועלען וויינען.. שרייט נישט...

חיים הערש

טפוי, צו אַלדע שוואַרץ יאָהר זאָל געהן...

דאָבע

איך קען די קברים נישט עפענען.

חיים הערש

ווערט געזעצט.

אפשר זאָל מען איהר געבען עסען... געטראָפען ווען צו קומען.

דאַבע

איך קען די קברים נישט עפענען; זיי וועלען פון הונגער אויסגעהן.

קרייסעל

קוועטשט מיט די פּלייצעס.

וואָס איז דאָס פאר א קללה? א צוגאָב צו מיינע צרות...

חיים הערש

א פייער זאָל עס אָנצינדען, ווי מען קען זיך נישט אויסבעהאַלטען...
(ער קוקט איהר אָן מיט פערדאַכט) פרעג איהר קרייסעל וואָס זי וויל דאָ?

טודרוס

קומט אָן. אין מעהל פערפּולעט.

דאַבע

דערזעהט טודרוסען מאַכט זי זיך שטיל אַרויס פון שטוב.

חיים הערש

איך וועל שוין דאָ גאָר היינט קיין רוה נישט האָבען.

טודרוס

א גוטער אבענד!... ווער איז אַרויסגעלאָפען, דאָבע?

חיים הערש

שטעלט זיך. מיט א בייזען בליק וועגדענדיג זיך צו טודרוס'ן.

טודרוס

איך האָב געזאָגט גוט נאָבענד...

קרייסעל

א גוט יאָהר.

טודרוס

איידער מען הייבט זיך אָן צוקריגען גיב מיר, חיים הערש, א שמעק טאַבאַק.

חיים הערש

דערלאַנגט איהם די פּושקע טאַבאַק.

נו וואָס וועט איהר זאָגען?

טודרוס

כ'האָב צייט. (קלאַפּט אָפּ די מעהל פון היטעל).

קרייסעל

א גוט יאָהר אויף אייך וואָס איהר זענט געקומען אהער.

טודרוס

איך בין געקומען נאָך אַשמעק טאַבאַק. מיינער איז מיר אויסגע-

גאַנגען... און צירל... (גוט מוטיג) געה אהיים דו חצופה... דער טאַטע האָט דיך אויסגעצוואָגען ?

קרייסעל

א שעהנעם זוהן האָט איהר אויסגעהאָדעוועט.

טודרוס

נישט געשריען, נישט געבייזערט זיך. איך בין געקומען, איך וויל שלום זאָל זיין, אז מען וועט עס נישט איינלעשען בעצייטענס ווער ווייסט צואוואָס עס וועט נאָך קומען. וואָס געווען איז געווען מען בעדאַרף מאַכען שלום.

חיים הערש

עס וועט קיין מאָהל נישט זיין.

טודרוס

עס וועט שוין יאָ זיין. נישטאָ זיך איבער וואָס צו קריגען. (צו צירלען) געה אהיים. האָסט דאָ נישט וואָס צו זיצען.

צירל

איך וועל אהיים נישט געהן.

טודרוס

און דו, נח ?... שענער מענש, האָסט זיך נישט געקענט אביסעל ארומפולען... זעץ זיך, חיים הערש, מיר וועלען זיך דורכ'שמועס'ן.

חיים הערש

כ'האָב נישט וואָס צו רעדען.

טודרוס

איך בין דיר אין וועג אריין נישט געקראָכען און צו מיר האָסטו גאָר־נישט. איך געה סיי ווי באַלד צוריק אויפ'ן בית־עולם.

חיים הערש

בלויז גערעדט.

טודרוס

אָט זעץ דיר אנידער, וועל איך זיך אויך אנידער זעצען. גיב מיר נאָך א שמעק טאַבאַק וועט מיר ווערען קלאָרער דער קאָפּ.

קרייסעל

געה חיה'לע ברענג די פלעשעל טאַבאַק פאַר רב טודרוס'ן.

טודרוס

פערשטעהסטו מיר, וויפיעל לעבט א מענש ? כ'וועל זיך נישט צור־שיטען. איז דאריבער וויל איך אז שלום זאָל זיין. איך האָב גע־

* רעדט מיט מיין זוהן — וויל ער אויך נישט! איז ער אויך אזא עקשן ווי דו — דאריבער זאג איך, אז דאס גלייכסטע איז צו מאכען א שלום און אנ׳עק זאל עס נעהמען.

חיה

ברענגט איהם פון צווייטען צימער א פלעשעל מיט טאבאק.

טודרוס

ע, חיה׳לע דו ביזט א גוט מיידיל וואס דו האסט מיר דאס פלעשעל געבראכט. כ׳וועל מיר שוין אנשיטען דאס פושקעלע... זאג איך אז שלום מוז ווערען...

חיים הערש

איך זאג אז עס וועט צו גארנישט פיהרען.

טודרוס

געדענקסט ווען דו ביזט נאך געווען א אינגעל ?

חיים הערש

נו איז וואס ?

טודרוס

איך מיין, אז דו געדענקסט, וויל איך זאגען... אז דיין טאטע מיט נאטעס טאטע, איך מיין שמחה דוד, זאל זיין אין גן־עדן, האט מיט טודרוס׳ן אביסעל אנדערש געלעבט. און ווען נישט איך, ווער ווייסט וואו דו וואלסט איצטער אנגעשפארט. איך האב דיין טאטען דאס ערשטע אויסגעהאלפען אז ער זאל זיך קענען א שטיבעל אויפשטעלען. איך האב איהם ס׳פערד געליהען ער זאל קענען דאס געהילץ אריבערפיהרען. און די שטרוי אויף זיין דאך האב איך אליין געדעקט. איך אליין מיט מיינע הענד. איך וויל עס דיר זאגען, אז דיין טאטע ליגט אין דער ערד. איך אליין האב איהם מקבר געווען... איז דאריבער וויל איך, אז דו זאלסט מיט מיין זוהן זיך נישט קריגען.

קרייסעל

אוים טרערען.

גאט איז מיט אייך. ער האט אונז אומגליקליך געמאכט. צו האט איהם חלילה געפעלט פרנסה, וואס האט ער זיך אויף אונז אנגעזעצט ?

חיים הערש

שלעפט אפ און ווערטער חיה׳לען וואס האט זיך נעבען צירלען געזעצט.

בין איך שוין גערעכט, אז ס׳וועט נישט העלפען ?

טודרוס

זאָג איך דאַריבער, אַז מען בעדאַרף אויסגעפינען אַ פשרה און קריגען זיך איז נישטאָ וואָס... געה, נח, כאַפּט זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען.

נח

ער וועט נישט געהן.

טודרוס

געה דו, צירל, זאָג דעם טאַטען, אַז איך בין דאָ.

חיים הערש

איך בעדאַרף איהם דאָ נישט האָבען.

טודרוס

מען פרעגט נישט ביי דיר! איך וויל עס... יונגאַטש איינער, ווי לאַנג ביזט נאָך געוועזן אַ פּיזשיק? אַנטקעגען וועמען האָסטו עס אַ העזה צו רעדען אזוי?.. איך האָב דיין טאַטען און דיין מאַמען צו קבר ישראל געבראַכט. צו וועמען רעדסטו אזוי... דו!

חיים הערש

יאָ, ס'איז אַלץ אמת וואָס איהר זאָגט, ס'איז אַלץ אמת. פרעג איך אייך אדרבה זאָגט מיר, וואו זענט איהר געוועזן ווען ער האָט אָנגע־הויבען בויען די מיהל?

טודרוס

מסתמא איז עס צום גוטען געוועזן... און איך וויל, אַז אַ שלום זאָל ווערען... געזעהן אַ מאָהל ס'זאָל נישט זיין וועמען אַריבערצושיקען ברענגען נאָטען אַהער. געה דו חיה'לע, כאַפּ זיך אַריבער זאָג מיין שנור, אַז איך רופ זי אַהער.

קריינעל

זי איז דאָ נאָר וואָס געוועזן.

טודרוס

ווער, קריינע? מע... און איך האָב עס גאָר נישט געוואוסט.

קריינעל

זי איז דאָ געוועזן. האָט אַזאַ פינסטערען מזל ווי איך.

טודרוס

הער זיך איין, נח. זיי אַ מענש, געה כאַפּ זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען. דו קענסט דאָך אַזוי גוט וואַרפען שטיינער אין די שויבען יונגאַטש איינער... געה שוין געה רופ איהם.

קרייסעל

גאָט איז מיט אייך, ער קען דאָך איהם אויף די אויגען נישט לאָזען.

טודרוס

קיין בייז זאָל נישט זיין. פאַר נח'ן איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבען.

חיים הערש

איך וועל געהן לאָזען די מיהל.

טודרוס

לאָז געמאַך. זיי נישט קיין עקשן. ווען דו וואָלסט זיך נישט איינגעשפּאַרט וואָלט עס שוין אַנדערש געווען. מיט נאָטען קען מען נאָך אויסקומען. נאָטע האָט נאָך אַ טאַטען, האָט נאָך דרך־ארץ; און דו שקאָץ איינער — האָסט קיין טאַטען נישט, האָסטו נישט פאַר וועמען מורא צו האָבען.

חיים הערש

אומזיסט אייערע רייד, עס וועט גאָר נישט אַרויסקומען. געה, נח, לאָז די מיהל.

קרייסעל

געה, מיין קינד, אפשר וועסטו קענען ברענגען נאָטען אהער; איך האָב שוין קיין כח נישט אויסצוהאַלטען.

טודרוס

געהט קינדער. געהט אַלע דריי. ברענגט אהער נאָטען מיט מיין שנור. און טאַמער איז נאָך דאָרט פאַרהאַנען דער... זאָגט איהם, אַז ער קען בלייבען זיצען האָרטען... אָט אַזוי קינדער געהט... (צירל, נח און חיה געהען אַרויס).

חיים הערש

נו, אַנגעזעצט זיך אויף מיר, טפּוי זאָל עס ווערען —

טודרוס

טפּוי זאָלסטו ווערען, שנעק דו איינער!.. אַז איך זאָג, שלום, וועט דאָך שוין מסתמא זיין ווי איך זאָג... פאַרשטעהסטו, אַז ביי דיין טאַטען איז שוין פאַרטיג געווען די שטוב איז נאָך קיין אָנהייב פון קיין שטאַל אפילו נישט געווען. אונטער אַ שטיקעל דאַשיק איז דער פערד געשטאַנען און אונטער דעם אייגענעם צובראָכענעם דאַשיק איז די בהמה אויך געשטאַנען. ס'האָט שוין אָנגעהויבען געהן צו ווינטער און ס'איז נישט געווען וואו די „שטיקלאָך" אהין צו טאָהן. מיינסטו גוט איז עס געווען? די בהמה זיך געקעלבט ביי

מיר אין שטאָל. דאָס קעלביל צו זיך אין שטוב אריין גענומען.
די מאַמע פלעגט קומען צו מיר אין שטאָל אריין די בהמה מעלקען...
און אז ס'האָט אויסגעפעלט האָלץ, אויף שבת דעם אויוועז צו הייצען...

חיים הערש

ווילט איהר איך זאָל עס אייך איצטער ארויסצאָהלען ?... זאָגט וויפיעל עס קומט אייך —

טודרוס

איך בין רייכער פון דיר, דו גאָרנישט איינער ! ווארום איך וועל שוין באַלד זיין מיט אַלץ בעזאָרגט... איך וויל עס דיר נאָר דערצעהלען כדי דו זאָלסט וויסען, אז יעמאָלט האָט מען זיך נישט געקריגט נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

חיים הערש

א שעהנער נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

קריידעל

ווי קענט איהר עס גאָר פון אייער מויל ארויסזאָגען ?

טודרוס

איך האָב געזאָגט, אז מען בעדאַרף נישט, האָט מען מיר נישט געפאָלגט. כ'האָב געזאָגט, אז קברנות איז א זיכערע פרנסה. נישט אויסקוקען ביז דער ווינד וועט מוחל זיין צו בלאָזען. שטאָדט וויל איהם נאָך איצטער אויך נישט אָבלאָזען. זינד ער איז אוועק שפרינגען דאָרט די מתים צווישען די קברים ארום... האַנדלען מיט'ן ווינד... און דער עיקר איז... (ער קוקט אין פענסטער.)

חיים הערש

קוועטשט מיט די פלייצעס צום אַלטען קוקענדיג, ווי איינער זאָגט : „וואָס וויל ער דאָ האָבען פון מיר ?"

קריידעל

זיי געהן שוין ?

טודרוס

דער גוטער יאָהר ווייסט איהם ; איך זעה נישט.

חיים הערש

וואָס וויל נאָך דאָס מיידעל האָבען פון מיין קאָפּ ?

טודרוס

דאָס מיידעל איז טייערער פון דיר מיט דיין מיהל אין איינעם. דאָס

איז מיין גאַנצע הרחבה אין לעבען. נאָר צוליעב'ן מיידעל בין איך אהער געקומען און כ'וואָלט וועלען אַ שלום מאַכען. ער האָט זי היינט געשלאָגען דער יונגאַטש. ווי הייבט מען עס אויף אַ האנד אויף אַזאַ ליכטיג קינד?

קרייסעל

ער האָט דעם זוהן היינט אויך געוואָלט שלאָגען.

טודרוס

וואו האָבען זיי זיך עס אויסגעלערנט? צו האָב איך אַ מאָהל כאַטש אויף נאָטען אַ פינגער אַרויפגעלעגט? צו האָט דיך דען אמאָהל דיין טאַטע געשלאָגען? פונקט ווי אין אַ וואַלד עס אויסגעוואַקסען...

חיה

קומט אַריין.

זיי ווילען נישט געהן.

טודרוס

וויל נישט געהן? וואו זענען די קינדער?

קרייסעל

וואו איז נח?

חיה

ער געהט אהיים. צירל איז אין שטוב נישט אַריינגעגאַנגען.

טודרוס

טאָ ווער דען האָט מיט נאָטען גערעדט?

חיה

נח איז אַריינגעגאַנגען.

קרייסעל

נח איז אין שטוב געווען?

חיה

איך האָב געזעהן דורכ'ן פענסטער.

טודרוס

פאַר וואָס ביזטו אַליין אַהין נישט אַריינגעגאַנגען?

חיים הערש

נישטאָ וואָס צו מאַכען. (ס'איז צו מערקען אַז איהם אַליין פעדדריסט וואָס ס'האָט זיך אַזוי אויסגעלאָזען.)

טודרוס

דאָס איז אין דער האַלבער וועלט נישט געהערט געוואָרען, קינדער

זאָלען אַ טאַטען צו די עלטערע יאָהרען אַזוי פערשווארצען זיינע טעג...

קרייסעל

זאָל איך אפשר געהן ? וואָס זאָגסטו, חיים הערש ?

חיים הערש

שווייגט.

טודרוס

דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, אַז דו, קרייסעל, זאָלסט אריבערגעהן.

ציר ל

לויפט אַריין אין שטוב און וואַרפט זיך צום אַלטען.

זיידע, זיידע לאָזט נישט ; ער יאָגט מיר נאָך... ער האָט זיך דער־וואוסט, אַז איך בין דאָ געווען...

קרייסעל

וואו איז ער ?

טודרוס

וואו איז ער ? איך וועל צו איהם אַלע בייזע חלומות אויסלאָזען.

נ ח

קומט אַריין בלאַס און אויפגערעגט.

קרייסעל

דו ביזט דאָרט געווען ? נו...

נ ח

ער האָט זיך גאָר געבאַפט שלאָגען, ער מיינט אַז...

נ אָ ט ע

קלאַפּט אין פענסטער, שרייט.

זאָלסט מיר פון דאָרט אַרויסגעהן ! אהיים זאָלסטו מיר געהן !

טודרוס

קום אריין, נאָטע. קום אריין, יונגאַטש דו.

קרייסעל

אין גאָטעס ווילען, וואָס האָט איהר צום קינד ? קומט אַריין.

טודרוס

געה דו אַרויס קרייסעל און ברענג איהם אריין. פערשטעהסט, אַז איך וועל אַרויסגעהן איז די זאַך פערפאַלען.

חיים הערש

לויפט אין צווייטען צימער.

טודרוס

וואָס אנטלויפסטו, חיים הערש ? דאָ בלייב. היינט וועט עס נעה־ מען אַ ג'עק.

קרייסעל

זי געהט אַרויס. ס'הערט זיך הויך רעדען דרויסען.

צירל

טוליעט זיך צום אַלטען.

טודרוס

וואָס ציטערסטו אַזוי, דו ציג איינע ? דיין טאַטע איז נאָך נישט אַזוי שלעכט ווי דו מיינסט. אַז עס מאַכט זיך אַ פּגע־רע קערט ער אוים טעפּלאָך.

צירל

זיי געהען אַלע אהער.

טודרוס

קום אַרויס, חיים הערש ; וואָס האָסטו זיך בעהאַלטען ?

קרייסעל און קריינע

ברענגען אַריין מיט געוואַלד נאָטען.

נאָטע

נו שוין, אָט בין איך שוין דאָ.. נו נעהמט בעגראָבט מיך.

קריינע

צו צירלען.

מיין קינד, ווי ווילסטו עס אַזוי אַ מאַמען פערקירצען די יאָהרען ?

נאָטע

פערמעסט זיך צו צירלען מיט אַ פינגער.

איך וועל דיר נאָך ווייזען וואָס אַ טאַטע איז...

טודרוס

מען ווייסט שוין וואָס פאַר אַ טאַטע דו ביזט, און וואָס פאַר אַ טאַטע חיים הערש איז. אזא... נאָר כ'וויל אייך נישט שעלטען.

נאָטע

וואָס ווילסטו פון מיר, טאַטע ?

טודרוס

איך וויל מאַכען אַ שלום.

נאָטע

האָט מען מיך אהער געבראַכט ? קראַנק איז ער צוקומען צו מיר ?

חיים הערש

אין טיר פון צווייטען צימער.

איך האָב נאָך דיר נישט געשיקט און כ'בעדאַרף קיין שלום נישט.

קריינע

מיר ווינשען אייך קיין בייז נישט, חיים הערש.

חיים הערש

קריגעריש.

איך וויל פון דעם נישט וויסען.

טודרוס

אויב מען וועט אריינלאָזען אין דער לאַנגער באַנק וועט פון דעם קיין גוטס נישט אַרויסקומען.

קרייסעל

מען וועט נאָך חלילה אויפ'ן פייער אַרויפקומען.

נאָטע

ברענען איז ברענען.

חיים הערש

אויב ברענען, איז ברענען.

קרייסעל

מיינע שונאים זאָלען ברענען.

קריינע

איך בין אייך קיין שונא נישט.

טודרוס

שטעהט נישט ווי די הענער אָנגעבלאָזען. זאָל מען זיצען און רעדען ווי מענשען. וואָס ס'איז געווען — איז געווען, טאָמער וועט איינער דעם אַנדערען בעדאַרפען ארויסצאָהלען — וועט מען אַרויסצאָהלען. און אַ שלום זאָל ווערען.

נאָטע

וואָס ווילסטו טאַטע ? לאָמיר הערען.

טודרוס

זעץ זיך, וועסטו הערען.

חיים הערש

געה, נח, לאָז די מיהל ; איך קום באַלד אַרויס.

טודרוס

מיט כעס.

דו יונגאַטש איינער, איך וועל דיר די ביינער צוברעכען, וואָס ווילט

איהר פון אנ'אלטען טאטען — בעגראבען פאר דער צייט ? איך וועל מיר נישט לאזען !

קרייסעל

געזונד זאלט איהר נאר זיין רב טודרוס.

קריינע

ווארום ער איז דען נישט גערעכט ?

טודרוס

געזעהן אמאהל, מען קען זיך מיט'ן ווינד נישט צוטיילען... די וועלט איז קליין.

חיים הערש

גענוג גערעדט, וואס ווילט איהר ?

טודרוס

דערלאנג קרייסעל צום טיש בראנפען, אויב דו האסט.

קרייסעל

ס'איז פארהאנען ; ווייסט ווי דען ?

טודרוס

לויף צירל אהיים און ברענג די פלאש בראנפען.

נאטע

שטעהט אויף.

פון דיינע פלענער טאטע ועט גאר נישט ארויסקומען.

צירל

זי ציהט אין דער שטיל ארויס חיה'ן פון שטוב. פערשווינדען.

טודרוס

דו, נח, געה ארויס פון שטוב אויף א ווײלע ; מען בעדארף דיך איצטער נישט האבען. (צו נאטען) זיץ איין אויף אנ'ארט, זיץ...

נח

געהט ארויס.

טודרוס

צו נאטען און חיים הערשען, וואס זיצען ביים טיש מיט די פלייצעס איינער צום אנדערען.

איצט, מיין זוהן, הער וואס איך זאג דיר. און דו, חיים הערש, הער וואס מען רעדט צו דיר. אייער מחלוקת איז צו ווייט פערגאנגען. עס געפעלט מיר נישט. איך בין אויך אנ'עקשן, אבער עקשנות בעדארף דאך האבען א גרעניץ. קינדער בעדארפען נישט ליידען פון טאטע־

מאַמעס עקשנות. איהר הערט וואָס מען רעדט צו אייך? יענער האָרט, כאַצקעל, האָב איהם אַ גוט יאָהר — ער האָט דיך אין אַ בלאָטע פערפיהרט, מיינענדיג צירלען צו בעקומען... זי האָט אָבער ליב נח'ן. ס'איז איהר זאַך. קענסטו נישט העלפען. יענער איז רייך? האָב איהם אַ גוט יאָהר. ווער ווייסט נאָך בעסער פון אַ קברן וואו אָרים און רייך ליגען? כע־כע!

נאָטע

ס'וועט דערפון גאָר נישט זיין, טאַטע.

חיים הערש

דערפון וועט גאָר נישט אַרויסקומען. זאָל געהן ווי עס געהט.

קריינע

און אייער קינד?

חיים הערש

פאַר מיין קינד זאָל אייך נישט אַרען.

קרייסעל

אויס טרערען.

וואָס האָרט זיי טאַקי פאַר די קינדער? די קינדער געהן אויס ווי ליכט.

טודרוס

איך זאָג דיר נאָך אַמאָהל, נאָטע, און דו, חיים הערש, איהר זאָלט אָוועקוואַרפען אייער עקשנות.

חיים הערש

איך האָב נישט קיין עסקים מיט קברנים.

טודרוס

שעמען זאָלסטו זיך אין דיין וויטען האַלז אַריין.

נאָטע

וואָס ווילסטו פון מיר, טאַטע? די גאַל וועט אין מיר פּלאַצען.

קריינע

בעדענק דיר, נאָטע.

קרייסעל

חיים הערש, איך האָב שוין קיין כח נישט. דער סוף וועט זיין, אַז אימעצער פון אונז וועט נאָך חלילה מיט'ן פייער אַוועקגעהן. יענער יונגאַטש וועט נאָך מענשען דינגען, אַז מען זאָל אונז אונטערצינדען.

צירל

קומט מיט אַ פלאַש בראַנפען. דערלאַנגט דעם אַלטען אין דער שטיל. חיה געהט איהר נאָך.

טודרוס

שטעלט די פלעשעל אויפ'ן טיש. דער עולם קוקט אויף איהר און שווייגט.

דערלאַנגט גלעזלאַך צום טיש.

קרייסעל

דערלאַנגט צום טיש גלעזלאַך.

טודרוס

וואו איז נח ?

קרייסעל

רופט.

נח'ל, וואו ביזטו ?

נח

קומט אַריין.

וואָס בעדאַרף מען מיך ?

קרייסעל

זיי אין שטוב.

טודרוס

איצטער קינדער פאָלגט אַנ'אַלטען טאַטען. הערט זיך איין מיט קאָפּ. אויב איך וועל זאָגען אַ קרומע זאַך וועט איהר מיר נישט פאָלגען. האָט איהר פּראַוו... (מיט ציטריגע הענד גיסט ער אָן די גלעזלאַך). נעהם, נאָטע, ס'איז דיין בראַנפען. נעהם מאַך אַ ברכה... לחיים, זאָל גאָט געבען, אַז עס זאָל שוין געהן כשורה. נו, חיים הערש, לחיים, טרינק אויס, ס'איז נישטאָ קיין צייט. מען בעדאַרף די מיהלען לאָזען. די מיהלען שטעהען. (דער עולם טרינקט ניט. די גלעזלאַך שטעהן אַנגעגאָסען אויפ'ן טיש.) נו, וועל איך אַליין טרינקען. (טרינקט.) אין דער מיהל וואָס מען האָט אויסגעבויט, איך מיין אין דער נייער מיהל וועט מען אַריינזעצען נח'ן מיט צירלען. אַזוי וועט עס בלייבען. (דער עולם שווייגט. קוקען זיך דורך שווייגענדיג.)

נאָטע

דאָס וועט נישט זיין.

חיים הערש

אַ נעכטיגער טאָג !

קריינע

חיים הערש, איך האָב צו אייער קינד, חלילה, גאָר נישט. אזא יאָהר אויף מיר וואָס פאַר אַ קינד איהר האָט.

קרייסעל

ס'הארץ איז מיר פריהער צעריסען געוואָרען קוקענדיג אויף איהר ווי זי האָט נעביך געוויינט מיט ביטערע טרערען.

טודרוס

איהר האָט זיך האַלד, קינדער, זאָגט עס אייערע טאַטעס, זאָלען זיי ווימען. — איך זאָג, אַז מען זאָל די קינדער אַריינזעצען אין דער מיהל און מיר וועלען צוריק געהן אויפ'ן בית עולם. שטאָדט וויל אונז און איהם וועט מען דאָס געלד אָבגעבען.

נח

איך אַליין וועל איהם דאָס געלד צוריק אומקערען.

טודרוס

אָט האָסטו דו שוין.

קרייסעל

וואָס שווייגט איהר נאָטע ?

קריינע

זאָל חיים הערש זאָגען אַ וואָרט.

טודרוס

עלטערען מיט קינדער וועלען זיך צוליעב פרנסה נישט שלאָגען. איהר וועט זיי העלפען און מיר וועלען זיי העלפען. און שלום זאָל זיין. זאָגט קינדער אַז איהר האָט זיך האַלד. (דער עולם זיצט אַ צייט מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ. שווייגט.)

נאָטע

שטעהט אויף, נעהמט פון טיש צוויי גלעזלאך בראָנפען. ער דערלאַנגט איינס צו חיים הערשען.

נו, חיים הערש. זיי קיין עקשן נישט. וואָס געווען איז געווען. מסתמא איז דאָך עס פון גאָט.

חיים הערש

נעהמט די גלאָז, בלייבט נאָך אַלץ אַזוי זיצען.

טודרוס

נו, וואָס, נאָך אַלץ אָנגעבלאָזען ?

נאַטע

וויגקט צו צירלען. ער קוקט זי אָן.

נו האָב איך עס א טאָכטער...

חיים הערש

נישט בעסער פון מיין זוהן.

טודרוס

לחיים, לחיים! (אַלע אין איינעם): „לחיים, לחיים!“ (די מענער טרינקען אויס.)

קריינע און קרייסעל

קושען זיך.

שרייען: „מזל טוב!“ „מזל טוב!“

חיה

פערשטעהט שלעכט וואָס דאָ קומט פאָר. נאָר זעהענדיג אַז די גרויסע זענען שלום געוואָרען טאַנצט זי פאַר שמחה. און שרייט:

„מזל טוב, מזל טוב!“

ענדע.